

Zrinka Paladino

Posljednji primjeri pojedinačno zaštićene zagrebačke stambene arhitekture.

Značajni primjeri *novih strujanja XX. stoljeća*

Zrinka Paladino
 Grad Zagreb
 Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode
 HR – 10 000 Zagreb, Kuševićeva 2/II

UDK 728.2.025.3(497.5Zagreb)
 Izvorni znanstveni rad/Original Scientific Paper
 Primljeno/Received: 1. 9. 2012.

Ključne riječi: stambena arhitektura, kulturno dobro, Zagreb, zaštita

Key words: residential architecture, cultural property, Zagreb, protection

Kontinuiranim angažmanom na valorizaciji, kategorizaciji i zaštiti zagrebačke graditeljske baštine Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu nastoji biti ustrajan u zaštiti najvrjednijih arhitektonskih ostvarenja svih povijesnih epoha.

Ovim su radom obuhvaćeni primjeri zagrebačke graditeljske baštine s područja stambene arhitekture recentno pojedinačno zaštićene rješenjima o utvrđivanju obilježja kulturnih dobara. Pojedinačno su pobrojani primjeri zagrebačkih obiteljskih kuća i višestambenih građevina koje su se neupitnom vrijednošću uvrstile u Listu zaštićenih kulturnih dobara, upisanih u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske. Načinjen je potom pregled prijedloga rješenja o utvrđivanju obilježja kulturnog dobra za deset stambenih građevina, izrađenih u Gradskom zavodu za zaštitu spomenika kulture i prirode, koje je potom potvrdilo Stručno povjerenstvo za utvrđivanje obilježja kulturnog dobra Ministarstva kulture.

Znanstvenom elaboracijom, s detaljnim kronološkim historijatima i opisima predmetnih kulturnih dobara, razlaže se njihova visoka vrijednosna kategorizacija i uvrštavanje među najznačajnije građevine stambene namjene na području grada Zagreba. Predmetne su građevine obilježjima i kvalitetom redom značile novost i mijenu u vrijeme nastanka, u hrvatsku su arhitekturu unosile obilježja novoga vremena, a skladom i kvalitetom izvedbe osigurale su opstojnost do danas. Pri izradbi elaborata valorizacije, revalorizacije te kategorizacije zagrebačke stambene arhitekture rečeni su se primjeri iskristalizirali nužnima za zaštitu jer su potvrdila kontinuiteta opstojnosti kvalitete zagrebačke graditeljske prakse tijekom prve polovice i sredine dvadesetog stoljeća.

Objašnjeni su konzervatorski principi i sistematizacija zaštite, kojom predmetne stambene građevine, sukladno svojoj „arhitektonici”,

podliježu i različitom konzervatorskom sagledavanju te, sukladno tomu, i uspostavljanju mjera zaštite. Ovim radom Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu predstavlja kontinuirani angažman na zaštiti najznačajnijih primjera povijesno važnih arhitektonskih razdoblja zagrebačke kulturne baštine.

PRINCIPI I KATEGORIZACIJA ZAŠTITE

Prema definiranoj kategorizaciji spomeničke vrijednosti, zaštićene se građevine iz ovog rada ubrajaju u povijesne građevine visoke arhitektonske kvalitete i stupnja očuvanosti izvornih obilježja, a one u bitnome određuju povijesnu fizionomiju i sliku te ambijentalna obilježja neposredne okolice i grada u cjelini. Te su građevine također kvalitetni primjeri određenih graditeljsko-tipoloških kategorija i karakterističnih građevinskih obilježja.

Zaštićene građevine iz ovog rada odreda se nalaze na području kulturnog dobra – Povijesna urbana cjelina Grad Zagreb, koje je zaštićeno rješenjem Ministarstva kulture (Klasa: UP/I-612-08/02-01/135, Urbroj: 532-04-01-1/4-10-12 od 18. ožujka 2010.) i upisano u registar kulturnih dobara Republike Hrvatske pod brojem Z-1525. Područja Povijesne urbane cjeline Grad Zagreb, kao i područja drugih zaštićenih graditeljskih cjelina, tiču se odredbe Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (ZZOKD) (Narodne novine, br. 69/99., 151/03., 157/03. – ispr., 87/09., 88/10., 61/11. i 25/12.). Na temelju zakonskih odredbi i sukladno mjerama zaštite i očuvanja nepokretnih kulturnih dobara određenih postojećom Konzervatorskom dokumentacijom za Generalni urbanistički plan (GUP) grada Zagreba, provode se inventarizacije, valorizacije i kategorizacije postojeće graditeljske strukture (čl. 56. Zakona).¹ Za zaštićene

¹ Mjere zaštite za nepokretna kulturna dobra na području kulturno-povijesnih cjelina u obuhvatu GUP-a, utvrđene su u konzervatorskoj podlozi za GUP grada Zagreba, izrađenoj u Gradskom zavodu za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu.

kulturno-povijesne cjeline i građevine na području tih cjelina u Konzervatorskoj podlozi sukcesivno se ugrađuje detaljna dokumentacija o postojećim i novoutvrđenim kulturnim dobrima, a za sve zahvate unutar njihovih prostornih međa potrebno je ishoditi posebne uvjete i prethodna odobrenja mjerodavnih tijela za zaštitu kulturnih dobara. Inventarizirana nepokretna baština koja je potom kategorizirana kao posebno vrijedan prostor ili građevina predlaže se za zaštitu kao pojedinačno kulturno dobro. Prema odredbama ZZOKD-a, intervencije na zaštićenim kulturnim dobrima Grada Zagreba podliježu obvezi ishođenja posebnih uvjeta i prethodnih odobrenja Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode kao nadležnog tijela (čl. 60. i 62. Zakona).

Prema konzervatorskoj podlozi GUP-a grada Zagreba, kulturno dobro Povijesna urbana cjelina Grad Zagreb karakteriziraju povijesna slojevitost i različitost morfoloških, tipoloških, prostornih i ambijentalnih obilježja pojedinih predjela, s različitim stupnjem vrijednosti i očuvanosti povijesne strukture. Rješenjem o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra utvrđeno je njezino zoniranje, uspostavljanjem zone „A” kao područja s potpunom zaštitom povijesnih struktura te zone „B” – područja s djelomičnom zaštitom povijesnih struktura, s pratećim sustavima mjera zaštite.²

Području „A” odgovara režim potpune konzervatorske zaštite povijesne urbane strukture, pejzažnih obilježja i pojedinačnih građevina, unutar koje je potrebno očuvati sva bitna obilježja prostorne i graditeljske strukture.³ Zaštitu koja proizlazi iz spomeničkih svojstava povijesne urbane strukture ili pojedinačno zaštićenih kulturnih dobara potrebno je provoditi cjelovito, što podrazumijeva očuvanje i obnovu izvornih obilježja, uklanjanje uzroka i posljedica ugroženosti s osiguranjem spomeničke prezentacije kulturnog dobra.

Području „B” odgovara režim zaštite osnovnih elemenata povijesne urbane strukture i pejzažnih vrijednosti, pojedinih bitnih skupina i pojedinačnih povijesnih građevina, uz potrebu očuvanja svih bitnih obilježja te strukture.⁴

Polazeći od konzervatorskog načela očuvanja povijesnog identiteta prostora, Gradski zavod za zaštitu spomenika

kulture i prirode čvrst je u nastojanjima i preporukama da se planiranim transformacijama prostora uvijek predvidi mogućnost očuvanja prostorno i oblikovno karakterističnih građevinskih jedinica, odnosno njihovih specifičnih dijelova, kao povijesnoga sloja gradnje koji dokumentira povijesni identitet i prepoznatljivost prostora.

Šest od deset građevina obuhvaćenih ovim radom redom se nalazi unutar granica područja „A” - *Područja izuzetno dobro očuvane i osobito vrijedne povijesne strukture*, dok su preostale četiri locirane unutar područja „B” - *Područja različitog stupnja očuvanosti povijesne strukture*. Pri njihovoj je valorizaciji i kategorizaciji, a u postupku utvrđivanja svojstava kulturnog dobra, uobičajeno vrednovana njihova arhitektonska, kulturno-povijesna i povijesno-umjetnička vrijednost, značenje unutar slike grada ili uličnog poteza, očuvanost namjene te građevinsko stanje u pogledu konstrukcije, volumena, detalja, materijala i drugog.

Posljednji su primjeri recentno štićene zagrebačke stambene arhitekture zbog preglednosti prema tipu podijeljeni u dvije kategorije: obiteljske kuće i višestambene zgrade. Kulturna su dobra potom poredana kronološkim redom prema redosljedu izdavanja građevinskih i uporabnih dozvola za predmetne građevine:

1. Obiteljske kuće

- 1.1. vila Čepulić u Jurjevskoj ulici 63a
- 1.2. vila Hühn na Tuškancu 24
- 1.3. vila Radan na Jabukovcu 39
- 1.4. vila Meixner u Ulici Ive Mallina 14
- 1.5. kuća Kreneis-Horvat na Vijencu 6
- 1.6. dvojna kuća Belaj u Ulici Vladimira Nazora 54 i 54 a
- 1.7. vila Pajkurić u Ulici Vladimira Nazora 64
- 1.8. vila Pflüger na Gornjem Prekrižju 21

2. Višestambene zgrade

- 2.1. palača Mikulić u Ribnjaku 1
- 2.2. višestambena zgrada „Kemikalija” na Svačićevu trgu 14.

.....
2 Sukladno tomu, kulturno dobro Povijesna urbana cjelina Grad Zagreb i u konzervatorskoj je podlozi GUP-a podijeljena u dva područja „A” i „B”, s pripadajućim mjerama zaštite, pri čemu „A” obuhvaća *Područje izuzetno dobro očuvane i osobito vrijedne povijesne strukture*, dok „B” obuhvaća *Područje različitog stupnja očuvanosti povijesne strukture*.

3 Ovim sustavom zaštite obuhvaćeni su povijesna jezgra Gornjeg grada i Kaptola s povijesnim predgrađima i središnjim gradskim trgom, područje Nova Ves – Medvedgradska, područje Donjeg grada planirano i pretežno dovršeno do kraja 19. stoljeća, područja planske rezidencijalne izgradnje na podslijemenskom podbrežju nastala potkraj 19. stoljeća te između dvaju svjetskih ratova, područja nastala širenjem grada na istok krajem 19. i početkom 20. stoljeća te između dvaju svjetskih ratova, područja park-šuma i drugih zelenih površina koja u bitnome definiraju povijesnu matricu grada, prostorna cjelina središnjega gradskog groblja Mirogoj, te prostorna cjelina Predsjednički dvori – vila Weiss.

4 Ovim sustavom zaštite obuhvaćeno je područje izvan zone „A” do rubnih dijelova prostorne međe kulturnog dobra te prostorni i vizurni koridori Savske ceste i „središnje osi”, koji u bitnome određuju povijesnu matricu i sliku grada.

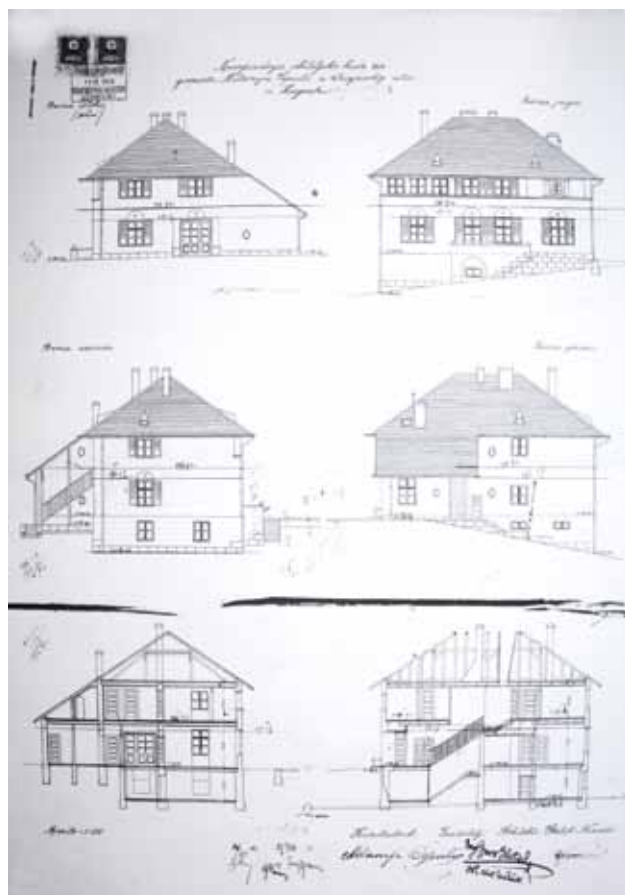
VALORIZACIJA, KATEGORIZACIJA I ZAŠTITA

1. OBITELJSKE KUĆE

1.1. VILA ČEPULIĆ U JURJEVSKOJ ULICI 63A (sl. 1-3)

Rješenjem (Klasa: UP-I-612-08/11-06/0624, Urbroj: 532-04-01-01/3-12-1) Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Uprave za zaštitu kulturne baštine, od 22. veljače 2012., utvrđeno je svojstvo kulturnog dobra za vilu Čepulić u Jurjevskoj ulici 63a u Zagrebu.⁵ Vila je sagrađena na k. č. br. 4555, k. o. Šestine, a koja čini i prostornu među predmetnoga kulturnog dobra.⁶

Za gradnju te jednokatne vile investitorice Melanije Čepulić, prema projektu arhitekta Viktora Kovačića, s Hugom Ehrlichom udruženog u arhitektonskom ateljeu „Kovačić i Ehrlich”, građevinska je dozvola izdana u lipnju 1913. godine, a već je u srpnju sljedeće godine zgotovljenoj građevini izdana i uporabna dozvola.⁷ Prostranu je ozelenjenu trokutastu parcelu u Jurjevskoj ulici arhitekt Kovačić ispunio centralnim smještanjem tlocrtna „L” osnove jednokatne vile, koju je ulaznim pročeljem položio usporedno s prometnicom. Prema Kovačićevim je nacrtima 1914. godine ostvarena i dugačka ulična ograda imanja, ostvarena u ritmiziranom nizu betonskih, kulirom obloženih stupova kvadratna presjeka s ispunom od drvene „lese”.⁸ Nesimetrično je ulično pročelje naglašeno širokom ulaznom partijom, izvorno riješenom trokrilnim, ostakljenim drvenim vratima, koja su naknadnim adaptacijama pretvorena u dvoja jednokrila drvena vrata, za dvije zasebne stambene jedinice. Ortogonalnost uličnoga pročelja izgubljena je u njegovu sjevernom dijelu, kojim dominira izražena kosina spuštenoga krovišta. Mali elipsoidni prozori obilježavaju sva pročelja osim reprezentativnoga južnog, kojim dominiraju veći građevinski otvori i skladno proporcionirana lođa prvoga kata. Zapadna kosina terena rezultirala je suterens-

1 Pročelja i presjeci vile Čepulić u Jurjevskoj 63a, 1913. godine (HR-DAZG-1122, ZGD, Jurjevska 63a)

Facades and cross-sections of the Čepulić villa in Jurjevska Street no. 63a, 1913 (HR-DAZG-1122, ZGD, Jurjevska 63a)

skim dijelom, dok su južno i sjeverno pobočje građevine definirani terasama i pristupnim stubištima. Reprezentativno pročelje vile s pridodanim sjevernim aneksom jest upravo ono najrastvorenije, južno, koje samo proporcijama i oblikovanjem odaje dojam ciljane simetrije. Nad njim je nadvijena streha drvenoga četverostrešnoga krovišta u crijepu, dok mu prizemni dio obilježava terasa s kamenim stubištem, ostvarena nad polukružnom suterenskom voltom. Prvi je kat prema jugu rastvoren nizom drvenih dvokrilih prozora, a u istočnom je dijelu naglašen lođom s dva dorska stupa, plintom položena nad izvučenom linijom razdjelnoga vijenca. Razvedenije, sjeverno pročelje s gabaritnim istakom prizemnog dijela te rjeđim i različito dimenzioniranim otvorima, naglašava servisnu ulogu. Njegovoj dinamičnosti napose pridonosi zanimljivo otvoreno, drveno jednokrako stubište, natkriveno spušenom krovnom konstrukcijom kuće te poduprto vitkim drvenim stupovima. Stubištem je ostvarena izravna vanjska veza s gornjim katom, a to je naposljetku bila i olakotna okolnost pri adaptaciji vile početkom pedesetih godina prošloga

5 Nakon izradbe prijedloga rješenja o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra, koji je izradila dr. sc. Zrinka Paladino, dipl. ing. arh., iz GZZSKP-a u travnju 2011. godine, te na osnovi predočene dokumentacije i iznesenih činjenica, Stručno povjerenstvo za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra Ministarstva kulture na sjednici održanoj 13. rujna 2011., utvrdilo je, u smislu članka 7. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, svojstvo kulturnog dobra za predmetnu nekretninu. Sukladno članku 12. stavak 4. istog Zakona određen je njezin opis u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

6 Katastarska čestica broj 4555, k. o. Šestine, odgovara z. k. č. br. 1268, z. k. ul. 1316, k. o. Grad Zagreb, označeno kao kuća pop. br. 592, dvorište i vrt u Jurjevskoj ulici broj 63/A, površine 374.7 hvati ili 1 348 m².

7 Podaci iz Zbirke građevinske dokumentacije Državnog arhiva u Zagrebu (HR-DAZG-1122, ZGD; Jurjevska 63a) i iz: Galović, K. (2000.): Povijest hrvatske arhitekture 20. stoljeća: Viktor Kovačić (1974-1924). San o kristalnoj arhitekturi, *Vijenac*, 8 (166), Zagreb; Galjer, J. (2003.): Arhivska dokumentacija o Viktoru Kovačiću: prilog istraživanju, *Arhitekt Viktor Kovačić. Život i djelo*: 339-341, Zagreb; Laslo, A. (1983.-1984.): Arhitektonski vodič. Individualno stanovanje u Zagrebu od 1900. do 1940. godine, *Arhitektura*, 36-37 (186-188): 120-131, Zagreb; Mikić, V. (2003.): Svojstva arhitektonskog detalja u djelima Viktora Kovačića, *Arhitekt Viktor Kovačić. Život i djelo*: 303, Zagreb te Premerl, T. (1989.2.): *Hrvatska moderna arhitektura između dva rata. Nova tradicija*, Zagreb.

8 Danas je ograda kontinuirano obrasla kvalitetnom živicom tise i kao takva jedna je od najljepših zagrebačkih ogradnih živica, iz koje se, simetrično od ulaza, bogato razraslo i nekoliko vertikalna tisa stablašica. Ostatak, nekad kvalitetno isplaniranog i ozelenjelog vrta, danas je uglavnom degradiran neadekvatnim rasporedom i sadržajima, poput povrtnjaka raspoređenih po čitavoj parceli.

stoljeća. Jedinstvena je stambena površina tada podijeljena u više jedinica, s gornjim katom kao zasebnom cjelinom, ali je vila, bez obzira na unutarnje pregradnje, očuvala skladnu izvornu oblikovnost.⁹ Visoki su prozori s drvenim škurama u promišljenoj kombinaciji s ostakljenim vratima interijera osigurali obilnu prirodnu osvjetljenost unutrašnjosti, od čije su izvorne oblikovnosti danas većinom ostali očuvani detalji u razini prizemlja. Pristup kući i obodne šetnice očuvani su u izvornoj organizaciji i oblikovanju, dok je ostatak prostrane, izvorno pomno isplanirane vrtne površine, nažalost, prepušten zubu vremena i samovolji korisnika.¹⁰

Vila Zagrepčanke Melanije Čepulić s početka prošloga stoljeća ostvarena je u pročišćenom arhitektonskom slogu, definiranom promišljenim elementima tradicionalno obilježenoga hrvatskog modernizma arhitekta Viktora Kovačića. Suptilni plasticitet južnog i sjevernog pročelja, u osnovi kompaktne vile, izdvaja je od ostalih, volumenima rastvorenijih, ranih Kovačićevih ostvarenja. Pročišćena oblikovnost, obilježena prepoznatljivim arhitektovim umijećem u kombiniranju klasičnih i mediteranskih oblikovnih obilježja, vilu Čepulić izričajem stoga najviše približava Kovačićevoj stambenoj zgradi Frank na Mažuranićevu trgu.

Mjerama zaštite određeno je očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih oblikovnih elemenata konstrukcije i krovišta, pri čemu posebno mjesto zauzima specifično drveno, natkriveno vanjsko stubište. Nadalje je određeno očuvanje svih građevinskih otvora, drvenih oblikovnih elemenata te očuvanje izvornog rasporeda prostorija unutrašnjosti kuće od daljnjih intervencija. Posebno je naglašena potreba očuvanja ozelenjeloga ogradnog poteza parcele prema ulici, kao jednog od najkvalitetnijih gradskih primjera „zelenih barijera”, ali i potreba očuvanja ostatka vrta od naknadnih intervencija.

2 Južno i istočno pročelje vile Čepulić u Jurjevskoj 63a, fotografija iz epohe (Mapa Schön, tab XVI)

South and east facade of the Čepulić villa in Jurjevska Street no. 63a, period photograph (Schön Map, tab XVI)

3 Južno i istočno pročelje vile Čepulić u Jurjevskoj 63a, 2011. godine (fototeka GZZSKP)

South and east facades of the Čepulić villa in Jurjevska Street no. 63a, 2011 (photo archives of GZZSKP)

9 Adaptacijama ostvarenima nakon Drugoga svjetskog rata kuća je podijeljena u četiri stambene jedinice. Kuća, koja je i izvornom organizacijom mogla funkcionirati kao građevina s dva zasebna stana, 1953. godine je i fizički pregrađena u katnom dijelu u dvije stambene jedinice. Prizemni je stan pritom ostao bez središnjeg stubišta, kojim je ostvarena komunikacija uličnog ulaza s katom, kojemu su pripale tlocrtno južno orijentirane prostorije. Sjevernom dijelu kata danas se prilazi s vanjskoga drvenog stubišta, koje je, srećom, kao i vanjšina kuće, ostalo intaktno.

10 U izravnanom dijelu parcele je 1929. godine sjevernom pročelju prigradna garaža, na koju su s vremenom priljubljene još tri zasebne i neprimjerene garažne jedinice, dok je u krajnjemu zapadnom dijelu parcele ostvarena i krajnje neadekvatna, samostojeća zidana ostava, na uporabi suterenskom stanu.

1. OBITELJSKE KUĆE

1.2. VILA HÜHN NA TUŠKANCU 24 (sl. 4-6)

Rješenjem (Klasa: UP-I-612-08/11-06/0241, Urbroj: 532-04-01-01/6-11-1) Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Uprave za zaštitu kulturne baštine, od 26. svibnja 2011., utvrđeno je svojstvo kulturnog dobra za vilu Hühn na Tuškancu 24 u Zagrebu.¹¹ Vila je sagrađena na k. č. br. 789/1, k. o. Centar, a koja čini i prostornu među predmetnog kulturnog dobra.¹²

Od izvorne je projektne dokumentacije za vilu Hühn danas poznata samo prostoručna studija pročelja iz obiteljske ostavštine arhitekta Aladara Vladimira Baranyaija pa je reprezentativnu jednokatnu vilu bilo nemoguće preciznije datirati.¹³ Premda je bila datirana s 1912. godinom, njezin je oblikovni izričaj približava sredini dvadesetih godina prošloga stoljeća, što se preklapa i s tvrdnjama nasljednika o 1924. kao godini izgradnje.¹⁴ Reprezentativno je zapadno pročelje vile, od prometnice odijeljeno gustim ozelenjelim pojasom stoljetnih tuškanačkih stabala, u južnom dijelu rastvoreno terasama kojima dominiraju četiri impozantna jonska stupa, ostvarena u punoj visini građevine. Stupovi ne čine samo katnu poveznicu kuće već naglašenom stiliziranošću vilu Hühn izdvajaju od oblikovnosti ostatka autorove arhitekture iste namjene. Prizemlje je sjevernog dijela zapadnoga pročelja naglašeno plitkim pristupnim stubama koje vode do stiliziranog, i kasetiranim betonskim istakom natkrivenog, ostakljenog izlaza iz kuće, kojim se reprezentativni donji kat rastvarao prema raskošnom zelenilu prostranoga vrta. Terasa donjega kata ograđena je masivnom betonskom balustradnom ogradom, koja se kontinuirano provukla i uzduž južnoga pročelja te se stubište spojila s terenom, dok je terasa višega kata skromnije

4 Zapadno pročelje vile Hühn na Tuškancu 24, 2011. godine (fototeka GZZSKP)

West facade of the Hühn villa at Tuškanac no. 24, 2011 (photo archives of GZZSKP)

11 Nakon izradbe prijedloga rješenja o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra, koji je izradila dr. sc. Zrinka Paladino, dipl. ing. arh., iz GZZSKP-a u veljači 2011. godine, te na osnovi predložene dokumentacije i iznesenih činjenica, Stručno povjerenstvo za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra Ministarstva kulture na sjednici održanoj 5. travnja 2011., utvrdilo je, u smislu članka 7. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, svojstvo kulturnog dobra za predmetnu nekretninu. Sukladno članku 12. stavak 4. istog Zakona odredio se njezin opis u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

12 Katastarska čestica broj 789/1, k. o. Centar odgovara dijelu z. k. č. br. 1247/3, z. k. ul. 108387, k. o. Grad Zagreb, označeno kao vrt, površine 154,4 hvata ili 555 m² (pripis iz uložka 1444); dijelu z. k. č. br. 1249/6, z. k. ul. 9753, k. o. Grad Zagreb, označeno kao gradilište, površine 253,8 hvati ili 913 m²; dijelu z. k. č. br. 1249/38, z. k. ul. 1358, k. o. Grad Zagreb, označeno kao put, površine 54,2 hvata ili 195 m²; dijelu z. k. č. br. 1249/7, z. k. ul. 9752, k. o. Grad Zagreb, označeno kao gradilište, površine 48,9 hvati ili 176 m²; te dijelu z. k. č. br. 1248, z. k. ul. 1358, k. o. Grad Zagreb, označeno kao dvorište i vrt u Tuškancu br. 16 E, površine 900,8 hvati ili 3 240 m².

13 Podaci iz Zbirke građevinske dokumentacije Državnog arhiva u Zagrebu (HR-DAZG-1122, ZGD; Tuškanac 24) i iz: Der Hazarijan-Vukić, A. (1995.): Arhitektura Aladara Baranyaija u Zagrebu, *Život umjetnosti*, 30 (56-57): 28-43, Zagreb; Domany-Hardy, V. (2008.): Zaboravljene hrvatske biografije: Vera Hühn Morris. Moj prijatelj Giorgio de Chirico (I), Vijenac, 16 (366), Zagreb; Galjer, J. (1997.): Aladar Baranyai: arhitektura i dizajn, Radovi IPU, 21: 166-181, Zagreb; Galjer, J. (1999.): Aladar Vladimir Baranyai. Arhitektura i dizajn 1899-1936, Katalog izložbe u Muzeju za umjetnost i obrt, Zagreb; Laslo, A. (1983.-1984.): Arhitektonski vodič. Individualno stanovanje u Zagrebu od 1900. do 1940. godine, Arhitektura, 36-37 (186-188): 120-131, Zagreb; Laslo, A. (1987.): Zagrebačka arhitektura 30-ih. Vodič, Arhitektura, 40 (1-4/200-203): 97-112, Zagreb.

14 Vila elegantnih proporcija u pročišćenom neoklasicističkom slogu Baranyai je ostvario za peteročlanu obitelj uspješnog zagrebačkog kirurga, oftalmologa Kurta Hühna, dugogodišnjeg ravnatelja bolnice Sestara milosrdnica, a sina poznatoga zagrebačkog litografa i fotografa druge polovice devetnaestoga stoljeća, Juliusa Hühna.

dimenzionirana. Kolni je pristup građevini osiguran iz ulice Jabukovac, uz istočno pročelje vile, koje uključuje i s nekoliko stuba izdignuti, tlocrtno uvučeni i konzolno natkriveni glavni ulaz. Uz dizanje je prizemne etaže od tla rezultiralo podrumskom tlocrtnom osnovom, koja je uz uobičajene sadržaje spremišta, skladišta i tehničkih prostorija, uključivala i stan za posluhu te prostor vratara uz istočni servisni ulaz. Zatvorenije, sjeverno pročelje uključuje dodatni ulaz, južno pročelje obilno je rastvoreno prostranim prozorima i vratima, a cijelom duljinom istočnoga pročelja protezala se nenatkrivena terasa. Građevina približno kvadratne tlocrtnne osnove ostvarena je u sistemu obodnih i poprečnih nosivih zidova od cigle, s dvostrukim građevinskim zatvorima osiguranima i drvenim, u bijelo oličenim, škurama te je natkrivena četverostrešnim krovijem u crijepu. Prizemno ostvarena s četiri povezane reprezentativne prostorije koje se rastvaraju na terase, s dvije ulazne jedinice i pratećim servisnim prostorijama, vila na katu, uz sjeverno, dvokrako i drvom obloženo stubište, uključuje tri velike sobe s prostranim garderobnim prostorom i kupaonicom, te dvije terase.¹⁵ S interijerom u stilizaciji *art décoa*, s i danas očuvanim stubištima i oblogama te vitraj prozorima, vila je, bez obzira na unutarnje pregradnje, očuvala skladnu izvornu oblikovnost označenu elementima reduciranoga klasicizma arhitekta Aladara Baranyaija.¹⁶ Plasticitet građevine, ostvaren nizom

15 Rekonstrukcijom građevine iz 1961. godine jugoistočna je terasa obzidana u prostoriju, što je radi pristupa istočnoj terasi rezultiralo i dodatnim otvaranjem ostakljenih vrata po sredini istočnoga pročelja, dok je ostatak građevine uglavnom ostao očuvan. Pri rekonstrukciji su odijeljeni i katovi vile, a jedinstvena je stambena površina podijeljena u više jedinica. Uz podrumski, prizemni te katni stan i potkrovlje je naposljetku prenamijenjeno u stambenu površinu, što je rezultiralo i otvaranjem dviju većih krovnih kućica, na zapadnom i južnom dijelu crijepom pokrivena četverostrešnog krovijem.

16 Zbog svoje reprezentativnosti i položaja vila Hühn je u povijesti, a nakon odlaska obitelji Hühn iz Zagreba, za vrijeme Drugoga svjetskog rata bila rezidencijom poglavika Nezavisne Države Hrvatske Ante Pavelića, a nakon svršetka Drugoga svjetskoga, od 1945. do 1960. godine i rezidencijom predsjednika Jugoslavije Josipa Broza Tita.

masivnih jonskih stupova koji su značajno rastvorili strogu tlocrtnu kompoziciju, Baranyaijevu vilu smješta među istaknuta ostvarenja zagrebačke arhitekture dvadesetih godina prošloga stoljeća. Brojna pak ranija autorova arhitektonska ostvarenja u tuškanačkom predjelu odišu drukčijim, arhitektu prepoznatljivijim secesijskim izričajem, ali je neupitno da se sva, uključujući i vilu Kurta Hühna, svrstavaju među značajna dostignuća hrvatske arhitekture s početka dvadesetoga stoljeća, kojima je uobličeno važno zagrebačko podsljemensko područje. Baranyaijevo djelovanje ispunjava povijesni prostor između historicizma devetnaestoga stoljeća i jasno uobličenog modernizma tridesetih godina dvadesetoga stoljeća te je neizmjereno važno pri tumačenju neprekinuta kontinuiteta hrvatske graditeljske prakse.

Mjerama zaštite za vilu Hühn određeno je očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih betonskih oblikovnih elemenata, poput stupova i konzola, a posebno izvornih obilježja unutrašnjeg uređenja. Nadalje je određeno i očuvanje svih građevinskih otvora, betonskih i metalnih oblikovnih elemenata te izvornog rasporeda prostorija.

5 Zapadno pročelje vile Hühn na Tuškancu 24, 2011. godine (fototeka GZZSKP)

West facade of the Hühn villa at Tuškancac no. 24, 2011 (photo archives of GZZSKP)

6 Dio južnog pročelja vile Hühn na Tuškancu 24, 2011. godine (fototeka GZZSKP)

Part of the south facade of the Hühn villa at Tuškancac no. 24, 2011 (photo archives of GZZSKP)

1. OBITELJSKE KUĆE

1.3. VILA RADAN NA JABUKOVCU 39 (sl. 7-9)

Rješenjem (Klasa: UP-I-612-08/11-06/0238, Urbroj: 532-04-01-01/6-11-1) Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Uprave za zaštitu kulturne baštine, od 26. svibnja 2011., utvrđeno je svojstvo kulturnog dobra za vilu Hühn na Tuškancu 24 u Zagrebu.¹⁷ Vila je sagrađena na k. č. br. 788/1, k. o. Centar, a koja čini i prostornu među predmetnoga kulturnog dobra.¹⁸

Projektnoj je dokumentaciji za vilu Radan na Jabukovcu 39 arhitekta Vladimira Šterka građevinska dozvola izdana u kolovozu 1931. godine, promjedbeni su nacrti ovjereni u rujnu iste godine, a uporabna je dozvola građevini izdana u listopadu 1932. godine.¹⁹ Pristup je reprezentativnoj vili imućnih zagrebačkih investitora Drage i Vladimira Radana arhitekt Šterk riješio iz ulice Jabukovac, od koje je građevinu odijelio uskim pojasom parternog zelenila. Otvorima relativno škrt sjeverni dio građevinskog volumena znatnije je rastvoren na pobočjima, dok južnim pročeljem dominiraju velike ostakljene stijene, kojima su dnevne prostorije optimalno orijentirane prema južnome svjetlu i zelenilu okoliša. Građena od cigle s armiranobetonskim stropnim konstrukcijama, skladno je uravnotežena stambena dvokatnica sa suterenom vješto ukomponirana u okoliš, s kojim se spaja višestrukim stubištima, pergolama, terasama i popločanim površinama. Južno je pročelje orijentirano prema otvorenom i prikladno uobličenom, izduljenom bazenu u ozelenjenom terenu, kojemu se s prizemne terase pristupa prozračnim, spiralnim konzolnim armiranobetonskim stubištem. Upeto u snažni betonski stup kruznoga presjeka, stubište je ponovljena inačica vanjskoga stubišta između sjeverne terase i ravnoga krova, također ograđena bijelom metalnom ogradom rijetkog horizontalnog rastera. Sjeverni je pristup ulaznom dijelu naknadno djelomično zatvoren

17 Nakon izradbe prijedloga rješenja o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra, koji je izradila dr. sc. Zrinka Paladino, dipl. ing. arh., iz GZZSKP-a u siječnju 2011. godine, te na osnovi predočene dokumentacije i iznesenih činjenica, Stručno povjerenstvo za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra Ministarstva kulture na sjednici održanoj 5. travnja 2011., utvrdilo je, u smislu članka 7. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, svojstvo kulturnog dobra za predmetnu nekretninu. Sukladno članku 12. stavak 4. istog Zakona odredio se njezin upis u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

18 Katastarska čestica broj 788/1, k. o. Centa – stare izmjere, odgovara dijelu k. č. br. 1249/8, z. k. ul. 12250, k. o. Grad Zagreb – nove izmjere, označeno kao jednokatna kuća popisni broj 8872, dvorište, perivoj i zid u Jabukovcu br. 39; površine 398,7 hvati ili 1 435 m².

19 Podaci iz Zbirke građevinske dokumentacije Državnog arhiva u Zagrebu (HR-DAZG-1122, ZGD; Jabukovac 39) i iz: Čorak, Ž. (1981.): *U funkciji znaka. Drago Ibler i hrvatska arhitektura između dva rata*, Zagreb; Domljan, Ž. (1986.): *Arhitektura XX stoljeća u Hrvatskoj, Umjetnost na tlu Jugoslavije. Arhitektura XX vijeka*, Beograd i Zagreb; Ilitch, Lj. (1933.): *L'Architecture en Yougoslavie, L'Architecture d'aujourd'hui*, 3 (6): 55; Boulogne sur Seine; Laslo, A. (1983.-1984.): *Arhitektonski vodič. Individualno stanovanje u Zagrebu od 1900. do 1940. godine*, *Arhitektura*, 36-37 (186-188): 120-131, Zagreb; Laslo, A. (1987.): *Zagrebačka arhitektura 30-ih*, Vodič, *Arhitektura*, 40 (1-4/200-203): 97-112, Zagreb; Potočnjak, V. (1939.): *Arhitektura u Hrvatskoj 1888-1938, Građevinski vjesnik*, 8 (4-5): 49-79, Zagreb; Premerl, T. (1976.): *Hrvatska moderna arhitektura između dva rata*, *Arhitektura*, 30 (156-157): 12-41, Zagreb; Premerl, T. (1989.2.): *Hrvatska moderna arhitektura između dva rata. Nova tradicija*, Zagreb; Radović Mahečić, D. (2007.): *Moderna arhitektura u Hrvatskoj 1930-ih: 177-180*, Zagreb; Šterk, V. (1933.): *Vila Radan u Zagrebu*, *Arhitektura*, 3 (2): 33-34, Ljubljana te *** (1938.), *Pola vijeka hrvatske umjetnosti, Katalog izložbe: 213*, Zagreb.

7 Južno pročelje vile Radan na Jabukovcu 39, sredinom 1930-ih godina (preuzeto iz: Radović Mahečić, D. (2007.): *Moderna arhitektura u Hrvatskoj 1930-ih: 178*, Zagreb)

South facade of the Radan villa at Jabukovac no.39, in the mid 1930's (taken from: Radović, Mahečić, D. (2007) *Modern Architecture in Croatia in the 1930s: 178*, Zagreb

8 Izvorni interijer središnjeg prostora vile Radan na Jabukovcu 39, sredinom 1930-ih godina (preuzeto iz: Radović Mahečić, D. (2007.): *Moderna arhitektura u Hrvatskoj 1930-ih: 180*, Zagreb)

Authentic interior of the central space of the Radan villa at Jabukovac no. 39, in the mid-1930's (taken from: Radović Mahečić, D. (2007): *Modern Architecture in Croatia in the 1930's: 180*, Zagreb)

ostakljenjem, položenim među tankim metalnim stupovima konstrukcije, dok su ostali dijelovi građevine, izuzmemo li naknadno zatvaranje jugoistočnoga dijela gornje terase, uglavnom ostali očuvani. Dojmljiva je građevina prema vrtu ostvarena s četiri kata, a blaga je kosina terena s izdignućem prizemlja rezultirala ostvarenjem suterena, čija je prostrana tlocrtna dispozicija uključila garažu, servisne prostorije, dvije izdvojene jednosobne stambene jedinice s vanjskim pristupima te prostor za posluđu. Sjeverno je prema cesti, uz prizemni kuhinjski i servisni prostor, položen i ulazni dio koji se u interijeru vestibulom otvara prema prostranom holu i blagovaonici, obilnim ostakljenjem rastvorenoj prema južnoj terasi. Južnoj se terasi pristupa i iz velike „sobe gospodina”, obilno osvjetljene spojnim polukružno ostvarenim visokim prozorom od devet krila nad niskim parapetom polukružnoga završetka sobe. Isti prozor kroz veliku razdjelnu staklenu stijenu prirodno osvjetljava središnji prostor prizemlja, koji je velikom staklenom stijenom odijeljen od boravka s kaminom, a zapadno je produljen

9 Sjeverno i zapadno pročelje vile Radan na Jabukovcu 39, 2010. godine (fototeka GZZSKP)
 North and west facade of the Radan villa at Jabukovac no.39, 2010 (photo archives of GZZSKP)

drugim polukružnim tlocrtnim segmentom s raskošnim konzolnim polukružnim stubištem. S radijusom od tri metra to je stubište glavna komunikacija prizemlja i kata i također je kroz dva kata obilno prirodno osvijetljeno velikim vertikalnim prozorom „poluvaljka” u koji je položeno. Prvi kat uključuje tri prostrane sobe, suvremeno osmišljene sa sanitarnim sklopovima te velikim garderobnim prostorom, a iz manjeg je, servisnog dijela kružnim stubištem osigurana veza s otvorenom sjevernom terasom.

Vila je zagrebačkog veletrgovca Radana već 1931. godine ostvarena u progresivnom, suvremenom arhitektonskom slogu, definiranom elementima češkog modernizma praškoga studenta, arhitekta Vladimira Šterka. Plasticitet građevine, ostvaren s velikim polukružnim volumenima

te rastvorenim pobočjima i južnim pročeljem, dodatno je naglašen specifičnim tretmanom rastvaranja posljednjega kata te Šterkovu vilu smješta među najistaknutija rana ostvarenja zagrebačke avangarde. Upravo prepoznatljiva inačica modernoga arhitektonskog izričaja obilježava ostvarenja Vladimira Šterka, autora mnogobrojnih stambenih i javnih građevina, od kojih su neke ubrojene među najkvalitetnija ostvarenja suvremene hrvatske arhitekture.

Mjerama zaštite određuje se očuvanje njezinih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih betonskih oblikovnih elemenata poput stubišta. Nadalje se određuje očuvanje svih građevinskih otvora, drvenih i metalnih oblikovnih elemenata, te očuvanje izvornog rasporeda prostora unutrašnjosti kuće.

10 Perspektivne skice vile Meixner u Ulici Ive Mallina 14, 1933. godine (preuzeto iz: Radović Mahečić, D. (2007.): *Moderna arhitektura u Hrvatskoj 1930-ih*: 186, Zagreb)

Sketches of the Meixner villa in perspective, in Ivo Mallina Street no. 14, 1933 (taken from: Radović Mahečić, D. (2007): *Modern Architecture in Croatia in the 1930's*: 186, Zagreb)

1. OBITELJSKE KUĆE

1.4. VILA MEIXNER U ULICI IVE MALLINA 14 (sl. 10-12)

Rješenjem (Klasa: UP-I-612-08/12-06/0152, Urbroj: 532-04-01-01/3-12-1) Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Uprave za zaštitu kulturne baštine, od 13. srpnja 2012., utvrđeno je svojstvo kulturnog dobra za vilu Meixner u Ulici Ive Mallina 14 u Zagrebu.²⁰ Vila je sagrađena na k. č. br. 4609, k. o. Šestine, a koja čini i prostornu među predmetnoga kulturnog dobra.²¹

Projektnoj je dokumentaciji za vilu Meixner u Ulici Ive Mallina 14, koju je izradio ovlaštenu civilni inženjer Vjekoslav Faltus prema projektu zagrebačkog arhitekta Alfreda Albinija, građevinska dozvola izdana u travnju 1933., a uporabna dozvola listopada iste godine.²² Vješto komponirana i skladno uravnotežena stambena jednokatnica sa suterenima, investitora Ljubice i Edvina Meixnera, ostvarena je na uzvisini parcele s istočne strane Mallinove ulice, s juga ograničene Ljubićevim stubama. Oveća je parcela pred polukružnim zavojem Mallinove ulice u strmom padu s istoka omeđena današnjom Mlinarskom cestom, a izdužena je

20 Nakon izradbe prijedloga rješenja o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra, koji je izradila dr. sc. Zrinka Paladino, dipl. ing. arh., iz GZZSKP-a u ožujku 2012. godine, te na osnovi predočene dokumentacije i iznesenih činjenica, Stručno povjerenstvo za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra Ministarstva kulture na sjednici održanoj 17. travnja 2011., utvrdilo je, u smislu članka 7. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, svojstvo kulturnog dobra za predmetnu nekretninu. Sukladno članku 12. stavak 4. istog Zakona odredio se njezin upis u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

21 Katastarska čestica broj 4609, k. o. Šestine odgovara z. k. č. br. 1296/2, z. k. ul. 1484, k. o. Grad Zagreb, označeno kao kuća br. 14, Mallinova, površine 283 m²; izgrađeno zemljište I, površine 21 m²; izgrađeno zemljište II, površine 26 m²; izgrađeno zemljište III, površine 24 m² i dvorište, površine 764 m²; ukupne površine 1 118 m².

22 Podaci iz Zbirke građevinske dokumentacije Državnog arhiva u Zagrebu (HR-DAZG-1122, ZGD; Mallinova 14) i iz: Laslo, A. (1983.-1984.): *Arhitektonski vodič. Individualno stanovanje u Zagrebu od 1900. do 1940. godine*, *Arhitektura*, 36-37 (186-188): 120-131, Zagreb; Laslo, A. (2011.): *Arhitektonski vodič. Zagreb 1898.-2010.*: 163, Zagreb; Potočnjak, V. (1939.): *Arhitektura u Hrvatskoj 1888-1938. Građevinski vjesnik*, 8 (4-5): 49-79, Zagreb; Premerl, T. (1989.2.): *Hrvatska moderna arhitektura između dva rata. Nova tradicija*, Zagreb; Radović Mahečić, D. (2007.): *Moderna arhitektura u Hrvatskoj 1930-ih*: 185-188, Zagreb; Uchytal, A., Štulhofer, A., (2007.): *Arhitekt Alfred Albin. Acta Architectonica. Atlas arhitekture-Arhiv arhitekta 5*: 33-35, Zagreb; Uchytal, A., Barišić Marenčić, Z., Kahrović, E. (2009.): *Leksikon arhitekata atlasa hrvatske arhitekture XX. stoljeća*: 10-13, Zagreb te Vrkljan, Z. (1995.), *Sjećanja*: 136, Zagreb.

građevina položena u njezinu najvišem dijelu, usporedno sjeverozapadnoj graničnoj liniji. Nad pravokutnom tlocrtnom osnovom na strmom su terenu ostvarena dva suteren-ska kata, visoko prizemlje i kat. Deniveliranim su, plitko ograđenim terasama, stubištima i šetnicama osigurani pristupi svim pročeljima i ulaznim jedinicama, a glavnom se ulazu kuće pristupalo iz Mallinove ulice.²³ Izvorno sagrađena kao samostojeća jednoobiteljska jednokatnica sa suterenima i vrtom, građevina je s vremenom podijeljena u više stambenih jedinica pa izvorni interijer nije očuvan u cijelosti, dok je vanjština kuće uglavnom očuvana izvornost. Baza kuće, obložena grubim kamenom, doseže visinu parapeta visokoga prizemlja i kontinuiranim je plitkim linijskim istakom odijeljena od gornjeg dijela kuće, obrađena zaglađenom i u bijelo oličenom žbukom. Ožbukana su pročelja dodatno ponegdje rastvorena i grupiranim, kružnim ventilacijskim otvorima servisnih prostorija interijera. Kompaktnost je šire pravokutne osnove prizemnog dijela građevine na istočnome pročelju rastvorena tlocrtnim istakom i nenatkrivenom terasom preostalog dijela sužene „L” tlocrtno osnove prvog kata. Izduljeni je volumen natkriven plitkim dvostrešnim krovom bez strehe, a građevinski su otvori, osim u razinama suterena, osigurani i višedijelnim drvenim zatvorima, „griljama”. Zagrebačkom području nekarakteristični graditeljski elementi, poput specifične kamene obloge baze kuće ili otvora s griljama, definiraju građevinu mediteranskim obilježjima. Premda jasno obilježena tradicionalnim arhitektonskim naslijeđem i praksom, vila Meixner se funkcionalnom tlocrtnom osnovom i pročišćenim oblikovanjem pročelja predstavlja i jasnim arhitektonskim rječnikom moderne hrvatske arhitekture tridesetih godina. Upravo su uspješni spojevi tradicionalnog i modernog izričaja isticali ostvarenja međuratnog

23 Posjed je izvorno bio ograđen prozračnom metalnom ogradom rijetkoga kvadratnog rastera, ostvarenom među pravokutnim betonskim stupovima u kuliru, koja je danas čitljiva samo na manjim dijelovima ograde uz Ljubićeve stube.

modernizma poznatoga zagrebačkog arhitekta Alfreda Albinija, koji pri stvaranju uspjele suvremene arhitekture nije zanemarivao bogato hrvatsko graditeljsko naslijeđe koje je dobro poznao.

Mjerama zaštite određuje se očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih elemenata konstrukcije, materijala i obradba pročelja. Nadalje se određuje očuvanje svih građevinskih otvora, te betonskog, metalnog i drvenog inventara kuće i terasa, s očuvanjem rasporeda prostorija u unutrašnjosti građevine od daljnjih intervencija.²⁴

11 Zapadno pročelje vile Meixner u Ulici Ive Mallina 14, 1930-ih godina (preuzeto iz: Potočnjak, V. (1939.): Arhitektura u Hrvatskoj 1888-1938, *Građevinski vjesnik*, 8 (4-5): 75, Zagreb)

West facade of the Meixner villa in Ivo Mallina Street no. 14, in the 1930s (taken from: Potočnjak, V. (1939): Architecture in Croatia 1888-1938, *Građevinski vjesnik*, 8 (4-5): 75, Zagreb)

12 Sjeverno i dio istočnog pročelja vile Meixner u Ulici Ive Mallina 14, 2009. godine (fototeka GZZSKP)

North and part of the east facade of the Meixner villa in Ivo Mallina Street no. 14, 2009 (photo archives of GZZSKP)

.....
 24 Rješenjem Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu predmetno je kulturno dobro bilo i preventivno zaštićeno od 20. listopada 2010.

1. OBITELJSKE KUĆE

1.5. KUĆA KRENEIS-HORVAT NA VIJENCU 6 (sl. 13-15)

Rješenjem (Klasa: UP-I-612-08/12-06/0001, Urbroj: 532-04-01-01/3-12-2) Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Uprave za zaštitu kulturne baštine, od 13. srpnja 2012. godine, utvrđeno je svojstvo kulturnog dobra za kuću Kreneis-Horvat na Vijencu 6 u Zagrebu.²⁵ Kuća je sagrađena na k. č. br. 4480/1, k. o. Šestine, a ona čini i prostornu među predmetnoga kulturnog dobra.²⁶

Građevinska dozvola za kuću Emilije Kreneis na Vijencu 6, koju je u nekoliko varijanti od 1931. godine projektirao arhitekt Lavoslav Horvat, investitorčin sin, izdana je 1935. godine.²⁷ Sljedeće je godine vješto komponiranoj i skladno uravnoteženoj maloj obiteljskoj prizemnici sa suterenom izdana i uporabna dozvola. Kuća je ostvarena na vrhu parcele koja se u strmom padu spušta prema dolini Zelengaja, a jugoistočnim je ulaznim pročeljem orijentirana prema ulici Vijenac. Minimalistički i nenaglašeni ulaz kuće od ulice je odijeljen kamenom terasom koja poput mosta povezuje prizemni kubus s pločnikom prometnice. Uskim jednokrakim stubama položenima s lijeve strane terase ostvarena je veza s terenom i vrtom na koji je orijentiran donji, suterenski kat. Unutar male pravokutne tlocrtne osnove, približnih gabaritnih dimenzija od 10 metara duljine i 7 metara širine, sa suterenskim aneksom pod prizemnom terasom od 4 metra duljine i 5 metara širine, u dva su stambena kata ostvarene četiri prostrane stambene prostorije. Projektiranje u racionalnom minimumu osiguralo je i sedam pratećih te uslužnih prostorija, koje su, premda malene, osigurale komfornu funkcionalnost obiteljske kuće. Po dvije velike sobe na svakom katu zapremaju većinu raspoložive površine, a prateće su prostorije smještene uz ulično pročelje. Promišljanjem usklađenim s postulatima moderne arhitekture, o smještaju uslužnih prostorija k ulici, postignuta

²⁵ Po izradi prijedloga rješenja o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra, koji je izradio dr. sc. Zrinka Paladino, dipl. ing. arh. iz GZZSKP-a, u prosincu 2011. godine, te na osnovi predložene dokumentacije i iznesenih činjenica, Stručno povjerenstvo za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra Ministarstva kulture na sjednici održanoj 17. travnja 2012. utvrdilo je, u smislu članka 7. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, svojstvo kulturnog dobra za predmetnu nekretninu. Sukladno članku 12. stavak 4. istog Zakona odredio se njezin upis u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

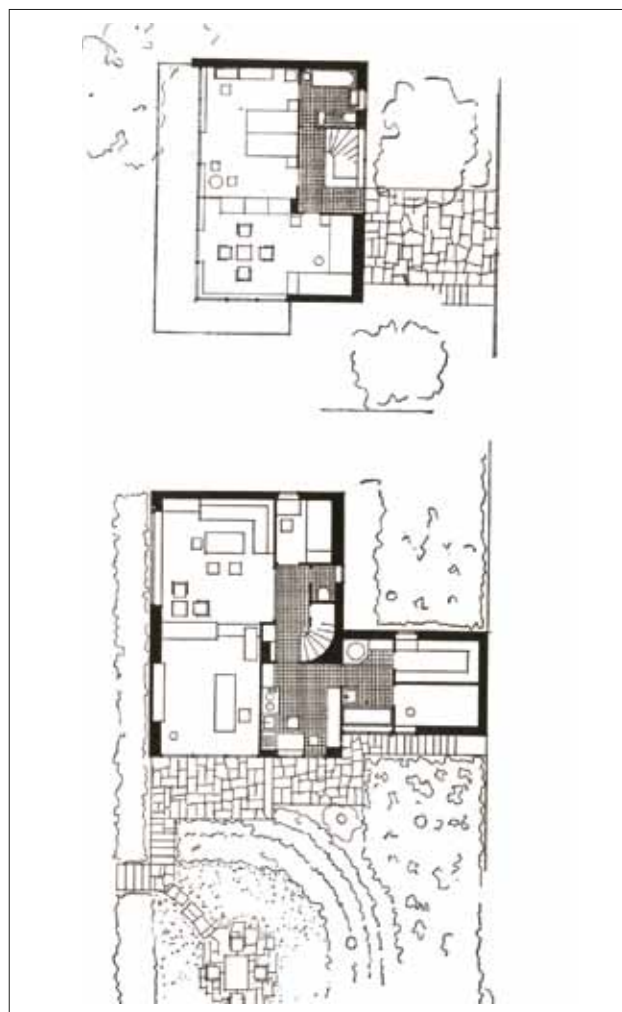
²⁶ Katastarska čestica broj 4480/1, k. o. Šestine odgovara z. k. č. br. 1087/2, z. k. ul. 11276, k. o. Grad Zagreb, označeno kao kuća popisni br. 9888 na Vijencu br. 6, zgrada u kopiji kat. plana označena br. II tlocrtne površine 18 čm, zgrada u kopiji kat. plana označena br. III tlocrtne površine 37 čm, dvorište i voćnjak na Vijencu br. 6, površine 259,4 hvata ili 933 m².

²⁷ Podaci iz Zbirke građevinske dokumentacije Državnog arhiva u Zagrebu (HR-DAZG-1122, ZGD; Vijenac 6) i iz: Ćorak, Ž. (1971.): *Arhitektura, Katalog izložbe-Kritička retrospektiva „Zemlja“*: 139-163, Zagreb; Ćorak, Ž. (1981.): *U funkciji znaka. Drago Ibler i hrvatska arhitektura između dva rata*, Zagreb; Laslo, A. (1983.-1984.): *Arhitektonski vodič. Individualno stanovanje u Zagrebu od 1900. do 1940. godine, Arhitektura*, 36-37 (186-188): 120-131, Zagreb; Planić, S. (1936.): *Dva pisma o stanovanju, Priručnik kućevlasnika*: 3-34, Zagreb; Planić, S. (1939.): *50 godina arhitekture u Hrvatskoj, Književnik*, 12 (2): 63, Zagreb; Premerl, T. (1977.): *Zagrebačka moderna arhitektura između dva rata, Katalog izložbe u Muzeju grada Zagreba*, Zagreb; Premerl, T. (1989.2.): *Hrvatska moderna arhitektura između dva rata. Nova tradicija*: 319, Zagreb; Šegvić, N. (1950.): *Stvaralačke komponente arhitekture FNRJ, Arhitektura*, 4 (5-6): 5-40, Zagreb te Uchytíl, A., Barišić Marenić, Z., Kahrović, E. (2009.): *Leksikon arhitekata atlasa hrvatske arhitekture XX. stoljeća*: 111, Zagreb.

13 Južno pročelje kuće Kreneis-Horvat na Vijencu 6, 1936. godine (preuzeto iz: Planić, S. (1936.): *Dva pisma o stanovanju, Priručnik kućevlasnika*: 24, Zagreb)

South facade of the Kreneis-Horvat house at Vijenac no. 6, 1936 (taken from: Planić, S. (1936) *Two letters on residence, The House Owner's Manual*: 24, Zagreb)

14 Tlocrti kuće Kreneis-Horvat na Vijencu 6, 1936. godine (preuzeto iz: Planić, S. (1936.): *Dva pisma o stanovanju, Priručnik kućevlasnika*: 24, Zagreb)

Ground plan of the Kreneis-Horvat house at Vijenac no. 6, 1936 (taken from: Planić, S. (1936) *Two letters on residential conditions, Houseowner's Handbook*: 24, Zagreb)

15 Zapadno pročelje kuće Kreneis-Horvat na Vijencu 6, 2009. godine (fototeka Z. Paladino)
West facade of the Kreneis-Horvat house on Vijenac 6, 2009 (photo archives of Z. Paladino)

je prednost u korist dnevnih prostorija, koje su odreda orijentirane prema ozelenjenim zagrebačkim padinama, a raskošna prirodna osvjetljenost i zračnost osigurale su visoku kvalitetu stanovanja u nevelikom stambenom prostoru. Armiranobetonska konstrukcija obodnih nosivih zidova, natkrivena blago skošenom betonskom pločom ravnoga krova, položenom na „I” profilima, iskazuje čistoću suvremena oblikovanja i materijala ožbukane kuće, skladno smještene na povećoj ozelenjenoj parceli.²⁸ Samostojeća garaža, sa sjevera prislonjena na među susjednog zemljišta na Vijencu 4, prema Horvatovim projektima kući je dograđena 1962. godine.

Kuća Kreneis-Horvat arhitekta Lavoslava Horvata, autora mnogobrojnih značajnih građevina, od kojih su neke uvrštene među najkvalitetnija ostvarenja suvremene hrvatske arhitekture, istaknuto je ostvarenje zagrebačke arhitekture tridesetih godina. Nakon izgradnje višestruko je objavljiva na u stručnoj periodici, uvrštavana je u antologije moderne hrvatske arhitekture, a do danas je redovito izlagana i na

svim retrospektivnim izložbama moderne hrvatske arhitekture 1930-ih godina.²⁹

Mjerama zaštite određuje se očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih elemenata konstrukcije, materijala i obrada pročelja. Nadalje se određuje očuvanje svih građevinskih otvora, te betonskog, metalnog i drvenog inventara kuće i terasa, te očuvanje izvornog rasporeda prostorija u unutrašnjosti zgrade od daljnjih intervencija.

.....
²⁸ Na središnjem je, zapadnom dijelu parcele smještena i stara drvena „kuća za jabuke” manjih dimenzija na zidanom podnožju, približnih dimenzija od 6 metara duljine i širine, koju je projektant očuvao na izvornoj poziciji, sanirane konstrukcije i materijala.

.....
²⁹ Rješenjem Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu predmetno je kulturno dobro bilo i preventivno zaštićeno od 22. travnja 2010.

1. OBITELJSKE KUĆE

1.6. DVOJNA KUĆA BELAJ U ULICI

VLADIMIRA NAZORA 54 I 54A (sl. 16-18)

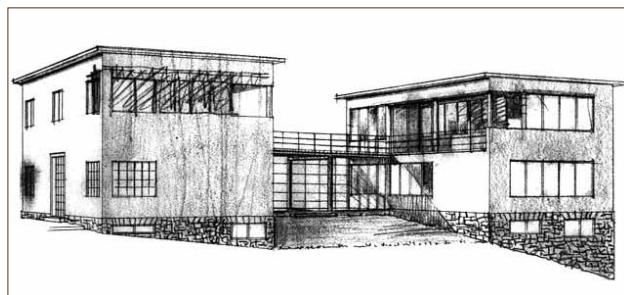
Rješenjem (Klasa: UP-I-612-08/11-06/0626, Urbroj: 532-04-01-01/6-12-1) Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Uprave za zaštitu kulturne baštine, od 13. veljače 2012., utvrđeno je svojstvo kulturnog dobra za dvojni kuću Belaj u Ulici Vladimira Nazora 54 i 54a u Zagrebu.³⁰ Kuća je sagrađena na k. č. br. 1273, k. o. Centar i k. č. br. 1274, k. o. Centar, a one čine i prostornu među predmetnoga kulturnog dobra.³¹

Arhitekt Stjepan Planić projektirao je 1936. godine dvojni jednokatnu kuću s veznim ostakljenim dijelom za dr. Stjepana Belaja, a građevini je već 1937. godine izdana i uporabna dozvola.³² Prostorna organizacija dviju izvornih stambenih jedinica ostvarena je u izdvojenim dvokatnim volumenima, istovjetnih tlocrtnih dimenzija od približno 7,80 x 14,50 metara, s prizemno ostakljenim veznim dijelom, približnih tlocrtnih dimenzija od 11,80 x 5,10 metara. Zbog visinske razlike terena u padu od zapada prema istoku, ostvaren je i niži podrumski prostor, koji pod istočnim volumenom čini izdvojeni suterenski stan. Izvorna je organizacija dviju velikih stambenih jedinica s vremenom izmijenjena horizontalnim izdvajanjem svakog dijela u dva stana te su višedijelnoj građevini pridodana i dva vanjska stubišta, kao izravne vanjske veze gornjih stanova s okolnim terenom. Gornji su katovi prema dvorištu uvučeni za trećinu tlocrtna širine u korist lođa s elegantnim okruglim stupovima, prema kojima su orijentirane zasjenjene prostorije. Ostakljena je galerija danas dijelom proširenoga dnevnog boravka većega prizemnog stana zapadnog građevinskog volumena i iz nje se pristupa u pažljivo njegovani vrt među krilima kuće, na koji je orijentirana i većina soba dvojne građevine. Rastvorenost prema vrtu orijentiranih pročelja kompenzira relativnu zatvorenost kraćih pročelja trodijelne građevine, čije je ulično pročelje minimalistički

30 Po izradi prijedloga rješenja o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra, koji je izradila dr. sc. Zrinka Paladino, dipl. ing. arh. iz GZZSKP-a, u srpnju 2011. godine, te na osnovi predočene dokumentacije i iznesenih činjenica, Stručno povjerenstvo za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra Ministarstva kulture na sjednici održanoj 13. rujna 2011., utvrdilo je, u smislu članka 7. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, svojstvo kulturnog dobra za predmetnu nekretninu. Sukladno članku 12. stavak 4. istog Zakona odredio se njezin upis u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

31 Katastarska čestica broj 1273, k. o. Centar odgovara z. k. č. br. 1181/25, z. k. ul. 14571, k. o. Grad Zagreb, označeno kao Ulična obiteljska kuća u Nazorovoj ulici 54, dvorište i vrt, površine 154 hvata ili 554 m² i k. č. br. 1274, k. o. Centar što odgovara z. k. č. br. 1181/17, z. k. ul. 20807, k. o. Grad Zagreb, označeno kao Kuća broj 54a, garaža 1, garaža 2 i dvorište, Nazorova, površine 747 m².

32 Podaci iz Zbirke građevinske dokumentacije Državnog arhiva u Zagrebu (HR-DAZG-1122, ZGD; Vladimira Nazora 54) i iz: Haničar, I. (2003.): Popis projekata, *Katalog izložbe Stjepan Planić 1900.-1980. Iz arhiva arhitekta u Gliptoteci HAZU*: 88-144, Zagreb; Ivančević, R. (1996.): Stjepan Planić i avangarda moderne arhitekture, *Predgovor knjige Problemi savremene arhitekture*: 7-53, Zagreb; Laslo, A. (1983.-1984.): Arhitektonski vodič. Individualno stanovanje u Zagrebu od 1900. do 1940. godine, *Arhitektura*, 36-37 (186-188): 120-131, Zagreb; Premerl, T. (1989.2.): *Hrvatska moderna arhitektura između dva rata. Nova tradicija*, Zagreb te Radović Mahečić, D. (2003.), Treba znati... o arhitektu Stjepanu Planiću, *Katalog izložbe Stjepan Planić 1900.-1980. Iz arhiva arhitekta u Gliptoteci HAZU*: 29-54, Zagreb.

16 Perspektivna skica dvojne kuće Belaj u Ulici Vladimira Nazora 54 i 54a, 1930-ih godina (Institut za povijest umjetnosti, Arhiv Planić)
Perspective sketch of the semidetached Belaj in Vladimir Nazor Street nos. 54 and 54a, in the 1930s (Art History Institute, Planić Archives)

17 Zapadno pročelje uličnog dijela dvojne kuće Belaj u Ulici Vladimira Nazora 54 i 54a, 1940-ih godina (Institut za povijest umjetnosti, Arhiv Planić)

West facade of the street facing part of the semidetached Belaj house in Vladimir Nazor Street nos. 54 and 54a in the 1940s (Art History Institute, Planić Archives)

rastvoreno skladnom kompozicijom ostakljenog i blago uvučenog ulaza te većega prozorskog otvora nad i u razini s njim. Građevina je ostvarena u konstrukcijskom sustavu skeletne armiranobetonske konstrukcije ispunjene opekom. Gruba kamena obloga podnožja kuće oblaže i cijeli suterenski dio istočnoga dijela gabarita, a istom su oblogom obrađeni i stupovi povezne galerije te niski ogradni zidić s metalnom uličnom ogradom. Nad rustikalnim podnožjem

18 Zapadno i južno pročelje dvorišnog dijela kuće Belaj u Ulici Vladimira Nazora 54 i 54a, 1960-ih godina (Institut za povijest umjetnosti, Arhiv Planić)

West and south facades of the courtyard part of the Belaj house in Vladimir Nazor Street nos. 54 and 54 in the 1960s (Art History Institute, Planić Archives)

razvijena su glatko ožbukana i oličena pročelja, a oba su stambena „krila” natkrivena ravnim krovom s blago istaknutom atikom. Pročišćenih interijera s očuvanim, izvornim drvenim stubištima i specifičnim oblogama, građevina je, bez obzira na unutarnje naknadne pregradnje, očuvala skladno izvorno oblikovanje. Tijekom šezdesetih godina prošloga stoljeća u sjeveroistočnom i jugozapadnom dijelu parcele ostvarene su i dvije prostrane garaže.

Dvojna kuća Belaj arhitekta Stjepana Planića ostvarena je u suvremenome arhitektonskom slogu i oblikovanjem se ubraja među prepoznatljiva zagrebačka ostvarenja hrvatskog modernizma.

Mjerama zaštite određuje se očuvanje svih njezinih karakterističnih elemenata izvornog oblikovanja, posebno tipičnih elemenata konstrukcije. Nadalje se određuje očuvanje svih građevinskih otvora, kamenih, drvenih, metalnih i staklenih oblikovnih elemenata, očuvanje izvornog rasporeda prostorija unutrašnjosti kuće od daljnjih intervencija, te očuvanje ozelenjenog dijela parcele.

1. OBITELJSKE KUĆE

1.7. VILA PAJKURIĆ U ULICI VLADIMIRA NAZORA 64 (sl. 19-21)

Rješenjem (Klasa: UP-I-612-08/11-06/0625, Urbroj: 532-04-01-01/6-12-1) Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Uprave za zaštitu kulturne baštine, od 7. ožujka 2012., utvrđeno je svojstvo kulturnog dobra za dvojnu kuću Belaj u Ulici Vladimira Nazora 64 u Zagrebu.³³ Kuća je sagrađena na k. č. br. 1260, k. o. Centar, a koja čini i prostornu među predmetnoga kulturnog dobra.³⁴

Arhitekt Drago Ibler je 1940. godine počeo projektiranje jednokatne vile Leona i Borislava Pajkurića u Ulici Vladimira Nazora, za koju je građevinska dozvola izdana u lipnju 1941. godine.³⁵ Uporabna dozvola građevini, izvedenoj s manjim odstupanjima od izvornoga Iblerova projekta, naposljetku je izdana 1947. godine. Iblerova višestruko objavljivana dvojna vila zrcalnosimetričnoga tlocrta obilježena je novim principima sagledavanja i oblikovanja obiteljske, stambene arhitekture. Visinska razlika terena u blagom padu od sjevera prema jugu, te s većim nagibom od zapadne ulične do ozelenjene istočne granice parcele, omogućila je ostvarenje suterenskog stana pod jugoistočnim dijelom tlocrtne osnove. Rečeno je rezultiralo i domišljato riješenim sjevernim pristupnim dijelom, na način otvorene komunikacije s istovjetnim ulaznim jedinicama dviju, oko središnjeg poprečnog nosivog zida zrcalno simetričnih, dvokatnih stambenih jedinica. Tlocrtno izduljeni prvi kat dovršen je ravnim krovom s konzolnom strehom, nadvijenom nad kontrastno tretiranim pročeljima. Tlocrtna je „T” osnova ostvarena u približnim dimenzijama od 15,50 x 23,00 metara, s garažom, približnih tlocrtnih dimenzija od 5,50 x 6,50 metara. Uzdužna pročelja građevine, ostvarene u konstrukcijskom sustavu armiranobetonske konstrukcije ispunjene opekom, obrađena su žbukom i slobodnije su rastvorena, dok su pobočja u kamenu suzdržanija otvorima. U sjeverozapadnom je dijelu ozelenjene parcele ostvarena i prostrana garaža, uzdužnih zidova potpuno obloženih istim kamenom kojim su obložena i poprečna pročelja kuće te segmenti ulične ograde. Najekspresivniji oblikovni element građevine jest polukružnom voltom nadsvođeni ulaz,

33 Po izradi prijedloga rješenja o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra, koji je izradila dr. sc. Zrinke Paladino, dipl. ing. arh. iz GZZSKP-a u srpnju 2011. godine, te na osnovi predočene dokumentacije i iznesenih činjenica, Stručno povjerenstvo za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra Ministarstva kulture na sjednici održanoj 13. rujna 2011. godine, utvrdilo je, u smislu članka 7. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, svojstvo kulturnog dobra za predmetnu nekretninu. Sukladno članku 12. stavku 4. istog Zakona odredio se njezin upis u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

34 Katastarska čestica broj 1260, k. o. Centar odgovara staroj izmjeri u zemljišnim knjigama k. č. 1181/12, z. k. ul. 14578, k. o. Grad Zagreb, označeno kao dvorište u Ulici Vladimira Nazora br. 64, površine 300,7 hvati ili 1 080 m².

35 Podaci iz Zbirke građevinske dokumentacije Državnog arhiva u Zagrebu (HR-DAZG-1122, ZGD; Vladimira Nazora 64) i iz: Čorak, Ž. (1981.): *U funkciji znaka. Drago Ibler i hrvatska arhitektura između dva rata*, Zagreb; Laslo, A. (1983.-1984.): *Arhitektonski vodič. Individualno stanovanje u Zagrebu od 1900. do 1940. godine*, *Arhitektura*, 36-37 (186-188): 120-131, Zagreb te Premerl, T. (1989.2.): *Hrvatska moderna arhitektura između dva rata. Nova tradicija*: 319, Zagreb.

19 Istočno i južno pročelje vile Belaj u Ulici Ulici Vladimira Nazora 64, 1981. godine (preuzeto iz: Čorak, Ž. (1981.): *U funkciji znaka. Drago Ibler i hrvatska arhitektura između dva rata: 193, Zagreb*)

East and west facade of the Belaj villa in Vladimir Nazor Street no. 64, 1981 (taken from: Čorak Ž. (1981.): *U funkciji znaka. Drago Ibler i hrvatska arhitektura između dva rata:193, Zagreb*)/*In the Function of the Sign. Drago Ibler and Croatian Architecture between the Two Wars.*

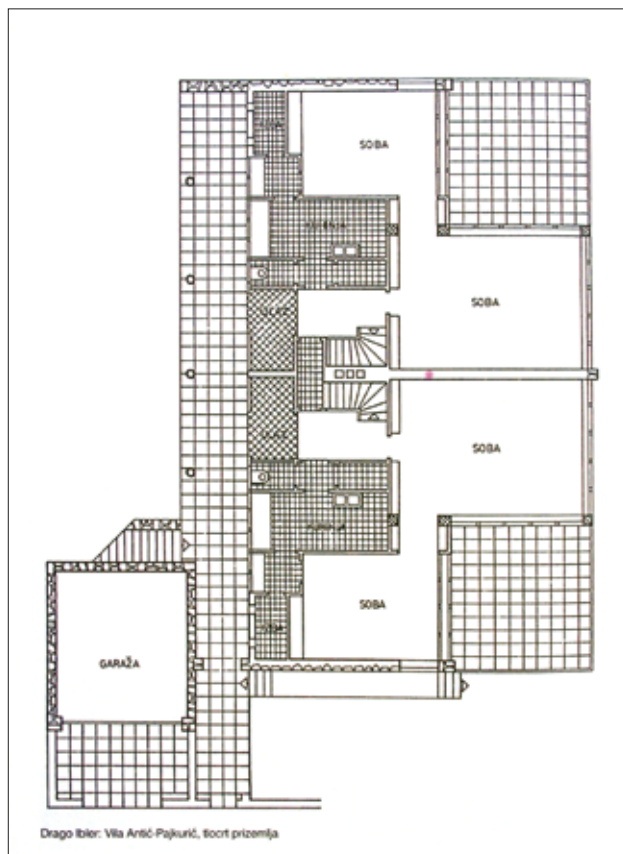

20 Zapadno pročelje vile Belaj u Ulici Ulici Vladimira Nazora 64, 2011. godine (fototeka GZZSKP)

West facade of the Belaj villa in Vladimir Nazor Street no. 64, 2011 (photo archives of GZZSKP)

probijen u masivnom, grubim zagrebačkim kamenom obloženom, kamenom zidu zapadnoga pročelja, koji građevinu štiti od pogleda s ulice. Vila Leona i Borislava Pajkurića ostvarena je u suvremenome arhitektonskom slogu, definiranom promišljenim elementima tradicionalno obilježenoga hrvatskog modernizma vodećega zagrebačkog arhitekta Drage Iblera, autora mnogobrojnih stambenih i javnih građevina, kojih je većina ubrojena među najkvalitetnija ostvarenja suvremene hrvatske arhitekture. Posljednje je njegovo ostvarenje obiteljske stambene namjene i kao takvo zauzima važno mjesto u opusu i pripada istaknutim ostvarenjima zagrebačke arhitekture iz razdoblja Drugoga svjetskog rata.

Mjerama zaštite određeno je očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih elemenata konstrukcije. Nadalje je određeno očuvanje svih građevinskih otvora, kamenih, drvenih, metalnih i staklenih oblikovnih elemenata, očuvanje izvornog rasporeda prostorijske u kući od daljnjih intervencija, te očuvanje ozelenjenog dijela parcele.

21 Tlocrt prizemlja vile Pajkurić u Ulici Vladimira Nazora 64, 1981. godine (preuzeto iz: Čorak, Ž. (1981.): *U funkciji znaka. Drago Ibler i hrvatska arhitektura između dva rata: 194, Zagreb*)

Layout of the ground floor of the Pajkurić villa in Vladimir Nazor Street no. 64, 1981 (taken from: Čorak Ž. (1981.): *U funkciji znaka. Drago Ibler i hrvatska arhitektura između dva rata:194, Zagreb*)/*In the Function of the Sign. Drago Ibler and Croatian Architecture between the Two Wars.*

1. OBITELJSKE KUĆE

1.8. VILA PFLÜGER NA GORNJEM PREKRIŽJU 21 (sl. 22-24)

Rješenjem (Klasa: UP-I-612-08/11-06/0471, Urbroj: 532-04-01-01/3-11-1) Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Uprave za zaštitu kulturne baštine, od 10. listopada 2011. godine, utvrđeno je svojstvo kulturnog dobra za vilu Pflüger na Gornjem Prekrižju 21 u Zagrebu.³⁶ Kuća je sagrađena na k. č. br. 3977, k. o. Šestine, a koja čini i prostornu među predmetnoga kulturnog dobra.³⁷

Projektnoj je dokumentaciji arhitekta Stjepana Planića za jednokatnu stambenu kuću investitorice Johanne Pflüger na Gornjem Prekrižju 21 građevinska dozvola izdana 1942. godine. Izmijenjeni su nacrti odobreni 1944. godine, kada je jednokatnoj stambenoj kući s podrumom i samostojećom garažom izdana i uporabna dozvola.³⁸ Tlocrtna je osnova vile Pflüger položena usporedo s cestom Gornje Prekrižje, od koje je odijeljena blago nagnutim ozelenjenim predvrtom. Građevina se, duljine 19,20 i širine 11,20 metara, na katu rastvara južnim natkrivenim i nenatkrivenim terasama, koje su skeletnim betonskim nosačima u kombinaciji s metalnim pergolama utjecale na vizualnu dinamiku pretežno zatvorenog volumena kuće. Armiranobetonska skeletna konstrukcija stupova kvadratnoga presjeka, natkrivenih gredama promjenjivih presjeka, ispunjena je zidovima od opeke i omogućila je prozračnu rastvorenost interijera s obilnim rastvaranjem svih pročelja velikim ostakljenim površinama. Sitnorebričaste dijelove stropne konstrukcije natkriva uzdužna, prema središtu raspona skošena, betonska ploča pokrivena limom. Iz nje se prema južnim terasama konzolno izdvajaju elegantni metalni grednici „T” profila u funkciji ozelenjenih pergola. Četverokrilni prozori rastvaraju uzdužna pročelja kuće, „prelijevaju” se preko bridova i kontinuirano se nastavljaju na susjednim pročeljima, a obilna je prirodna rasvijetljenost interijera ostvarena i ostakljenim polukružnim podestom središnjeg stubišta kuće, glavne vertikalne komunikacije prizemlja s katom. Polukružni je segment ponovljen i na zatvorenom polukružnom, i sljemenskim kamenom obloženom, stubištu sjevernoga pročelja. Plasticitet građevine, ostvaren rastvorenim posljednjim katom te polukružnim volumenom središnjega stubišta, dodatno je obilježen specifičnim tretmanom oblaganja podnožja građevine sljemenskim kamenom, autohtonim zagrebačkim materijalom. Pročišćenih interijera, s i danas

³⁶ Nakon izradbe prijedloga rješenja o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra, koji je izradila dr. sc. Zrinka Paladini, dipl. ing. arh. iz GZZSKP-a u ožujku 2011. godine, te na osnovi predložene dokumentacije i iznesenih činjenica, Stručno povjerenstvo za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra Ministarstva kulture na sjednici održanoj 17. svibnja 2011., utvrdilo je, u smislu članka 7. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, svojstvo kulturnog dobra za predmetnu nekretninu. Sukladno članku 12. stavku 4. istog Zakona odredio se njezin upis u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

³⁷ Katastarska čestica broj 3977, k. o. Šestine odgovara dijelu z. k. č. br. 8492/4, z. k. ul. 108435, k. o. Grad Zagreb, označeno kao šuma na Cmroku, površine 1 098,2 hvata ili 3 950 m², prema pripisu iz uložka 23213.

³⁸ Podaci iz Zbirke građevinske dokumentacije Državnog arhiva u Zagrebu (HR-DAZG-1122, ZGD; Gornje Prekrižje 21) i iz: Haničar, I. (2003.): Popis projekata, *Katalog izložbe Stjepan Planić 1900.-1980. Iz arhiva arhitekta u Gliptoteci HAZU: 88-144*, Zagreb i Radović Mahečić, D. (2003.). Treba znati... o arhitektu Stjepanu Planiću, *Katalog izložbe Stjepan Planić 1900.-1980. Iz arhiva arhitekta u Gliptoteci HAZU: 29-54*, Zagreb.

22 Tlocrt gornjeg prizemlja vile Pflüger na Gornjem Prekrižju 21, 1944. godine (Institut za povijest umjetnosti, Arhiv Planić)

Layout of the upper ground floor of the Pflüger villa at Gornje Prekrižje 21, 1944 (Art History Institute, Planić Archives)

23 Istočno i južno pročelje vile Pflüger na Gornjem Prekrižju 21, 1990-ih godina (Institut za povijest umjetnosti, Arhiv Planić)

East and west facade of the Pflüger villa at Gornje Prekrižje 21, in the 1990s (Art History Institute, Planić Archives)

24 Istočno pročelje vile Pflüger na Gornjem Prekrižju 21, 2011. godine (fototeka GZZSKP)

East facade of the Pflüger villa at Gornje Prekrižje 21, 2011 (photo archives of GZZSKP)

očuvanim izvornim drvenim stubištima i specifičnim oblogama, kuća Pflüger je, bez obzira na unutarnje pregradnje i podjele prostora, očuvala skladnu izvornu oblikovnost. Vila se ubraja među istaknuta ostvarenja zagrebačke arhitekture iz razdoblja Drugoga svjetskog rata, te je značajno ostvarenje poznatoga zagrebačkog arhitekta Stjepana Planića

Mjerama zaštite određuje se očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih betonskih oblikovnih elemenata nosive konstrukcije. Nadalje se određuje očuvanje svih građevinskih otvora, drvenih i metalnih oblikovnih elemenata, te očuvanje izvornog rasporeda prostorija unutrašnjosti kuće.

2. VIŠESTAMBENE ZGRADE

2.1. PALAČA MIKULIČIĆ NA RIBNJAKU 1 (sl. 25-27)

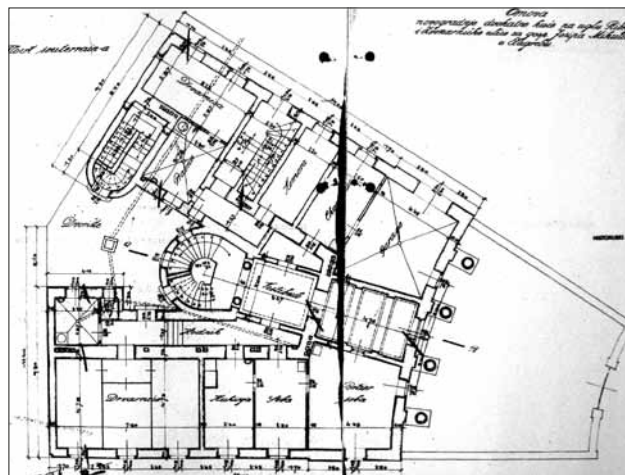
Rješenjem (Klasa: UP-I-612-08/11-06/0628, Urbroj: 532-04-01-01/6-12-1) Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Uprave za zaštitu kulturne baštine, od 5. ožujka 2012., utvrđeno je svojstvo kulturnog dobra za palaču Mikuličić na Ribnjaku 1 u Zagrebu.³⁹ Zgrada je sagrađena na k. č. br. 592, k. o. Centar, a koja čini i prostornu među predmetnoga kulturnog dobra.⁴⁰

Za gradnju je dvokatne palače investitora Josipa Mikuličića, prema projektu arhitekta Juraja Denzlera, građevinska dozvola izdana u lipnja 1922. godine, a zgradi je u rujnu 1923. godine izdana i uporabna dozvola.⁴¹ Izduljenu je trokutastu parcelu uvjetovala omeđenost frekventnom prometnicom Ribnjak i Zvonarničkom ulicom. Racionalnom je tlocrtnom dispozicijom zgrade, ostvarene u konstrukcijskom sustavu obodnih nosivih zidova ispunjenih opekam, približne tlocrtnne dimenzije od 19 metara dugih uličnih krila te 13 metara širokoga konveksnoga središnjeg dijela, postignut arhitektonski maksimum iskoristivosti prostora, obogaćen i skladnim uličnim ozelenjenim predvrtom. Izgrađujući parcelu u njezinu stražnjem dijelu, arhitekt Denzler je kvalitetnu osvjetljenost prostranih stanova riješio uobličjenjem središnjega svjetlarnika, položenoog među dvama krilima zgrade. Reprezentativno je ulazno pročelje u pročišćenom arhitektonskom slogu definirano krajnjom simetrijom oko središnje osi, koju prate i ulazni portal i prozorski otvori gornjih katova. Dva donja kata, suterena i međukat, značajnijom rustikom horizontalnih fuga ožbukanih pročelja, naglašuju ulogu podnožja kuće. Najizraženiji je dio kuće ipak definiran četirima dorskim stupovima na postamentima s kordonskim vijencem, nad kojim se razvijaju balkoni prvoga kata. Dva gornja pročišćena kata uobličena su bez dekoracija i dovršena bogatim završnim vijencem s visokom atikom. Prizemlje istočnoga krila rastvoreno je i širokim garažnim vratima s drvenim kasetiranim rasterom te sporednim ulazom. Koso jednostrešno drveno krovništvo u crijepu kontinuirano prati ulične dijelove zgrade, a u dvorišnom je dijelu posljednji kat

³⁹ Nakon izradbe prijedloga rješenja o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra, koji je izradila dr. sc. Zrinka Paladino, dipl. ing. arh. iz GZZSKP-a, u lipnju 2011. godine, te na osnovi predočene dokumentacije i iznesenih činjenica, Stručno povjerenstvo za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra Ministarstva kulture na sjednici održanoj 13. rujna 2011., utvrdilo je, u smislu članka 7. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, svojstvo kulturnog dobra za predmetnu nekretninu. Sukladno članku 12. stavku 4. istog Zakona odredio se njezin upis u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

⁴⁰ Katastarska čestica broj 592, k.o. Centar, odgovara z.k.č.br. 1435/1, z.k.ul. 2254, k.o. Grad Zagreb, označeno kao kuća pop.br. _ i dva dvorišta u ulici Ribnjak 1, površine 137.9 hvati ili 496 m².

⁴¹ Podaci iz Zbirke građevinske dokumentacije Državnog arhiva u Zagrebu (HR-DAZG-1122, ZGD; Ribnjak 1) i iz: Čorak, Ž. (1981.): *U funkciji znaka. Drago Ibler i hrvatska arhitektura između dva rata*, Zagreb; Laslo, A. (2011.): *Arhitektonski vodič. Zagreb 1898.-2010.*: 157, Zagreb; Premerl, T. (1989.2.): *Hrvatska moderna arhitektura između dva rata. Nova tradicija*, Zagreb te *** (1967.): Juraj Denzler, *Katalog izložbe arhitektonskih ostvarenja i projekata prof. Jurja Denzlera u Kabinetu grafike Jugoslavenske akademije u Zagrebu*, Zagreb.

25 Tlocrt suterena palače Mikuličić na Ribnjaku 1, 1922. godine (HR-DAZG-1122, ZGD, Ribnjak 1)

layout of the lower level of the Mikuličić palace in Ribnjak Street no. 1, 1922 (HR-DAZG-1122,ZDG, Ribnjak no.1)

natkriven blago skošenom krovnom pločom. Izvorna je tlocrtna dispozicija građevine u prizemlju, uz ulazni hol, vestibul i središnje kružno stubište uključivala i manji stan čuvara u zapadnome krilu, dok je istočno krilo gradila garaža, zajedničke servisne prostorije zgrade, te ulazni dio većega stana u međukatu. Ostatak je međukata u dijelu

26 Južno pročelje palače Mikuličić na Ribnjaku 1, 1920-ih godina (preuzeto iz: *** (1967.): Juraj Denzler, *Katalog izložbe arhitektonskih ostvarenja i projekata prof. Jurja Denzlera u Kabinetu grafike Jugoslavenske akademije u Zagrebu*, Zagreb)

South facade of the Mikuličić palace on Ribnjak no. 1, in the 1920s (taken from: *** (1967.): Juraj Denzler, *Catalogue for the Exhibition of Architectural Achievements and Design of prof. Juraj Denzler in the Graphics Cabinet of the Yugoslav Academy in Zagreb*, Zagreb)

27 Južno i zapadno pročelje palače Mikuličić na Ribnjaku 1, 2011. godine (fototeka GZZSKP)
South and west facades of the Mikuličić palace in Ribnjak no. 1, 2011 (photo archives of GZZSKP)

zapadnog krila zapremao jedan manji stan s pristupom iz glavnoga kružnog stubišta. Reprezentativni prvi kat izvorno je u cijelosti zauzimao velebni sedmerosobni stan, kojim se neko vrijeme koristio ban Ivan Šubašića, a poslije i Peruanski konzulat, s brojnim servisnim prostorijama, a posljednji je kat ponovno organiziran poput prvoga. Interijer komunikacijskih prostora sa stubištima očuvan je u cijelosti u izvornim materijalima i obradbama. Sa središnjim kružnim stubištem, podovima u teracu, kamenim stubama, djelomičnim mramornim oblogama i stupovima, ali i mramorizacijom zaštićenim zidnim ploham, te drvenim zatvorima građevinskih otvora, koji su na nekim pozicijama zaštićeni i majstorski izrađenom bravarijom, interijer palače Mikuličić odiše čistoćom, jednostavnošću i profinjenošću. Palača Josipa Mikuličića s početka dvadesetih godina prošloga stoljeća ostvarena je u pročišćenome arhitektonskom slogu definiranom promišljenim elementima reduciranoga klasicizma arhitekta Jurja Denzlera i ubraja se među istaknute realizacije zagrebačke arhitekture ranih dvadesetih godina prošloga stoljeća, kojima je uobličeno važno zagrebačko područje podno Kaptola.

Mjerama zaštite određuje se očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih elemenata konstrukcije. Nadalje se određuje očuvanje svih

građevinskih otvora, drvenih, metalnih i staklenih oblikovnih elemenata te očuvanje izvornog rasporeda prostorija unutrašnjosti kuće od daljnjih intervencija. Posebnu pažnju treba posvetiti očuvanju izvornih drvenih zatvora suterenskih vrata, ulaznih i garažnih, koji su izvorno bili pomnjivo osmišljeni i ostvareni, a danas su u lošem stanju. Određuje se i očuvanje ozelenjenog, ograđenog dijela parcele prema ulici, kao jednog od kvalitetnijih gradskih primjera „predvrta” u višestambenoj arhitekturi.

2. VIŠESTAMBENE ZGRADE

2.2. ZGRADA „KEMIKALIJA“ NA SVAČIĆEVU TRGU 14 (sl. 28-30)

Rješenjem (Klasa: UP-I-612-08/11-06/0627, Urbroj: 532-04-01-01/3-12-1) Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Uprave za zaštitu kulturne baštine, od 22. veljače 2012., utvrđeno je svojstvo kulturnog dobra za zgradu „Kemikalija“ na Svačićevu trgu 14 u Zagrebu.⁴² Zgrada je sagrađena na k. č. br. 2647, k. o. Centar, a ona čini i prostornu među predmetnoga kulturnog dobra.⁴³

Projektnoj dokumentaciji arhitekta Drage Galića za višestambenu zgradu zagrebačkog poduzeća za eksport i import „Kemikalija“ građevinska dozvola je izdana srpnja 1953. godine. Od izvornoga projekta donekle izmijenjenoj dvodijelnoj uglovnici, smještenoj na uglovnoj parceli između Svačićeva trga i današnje Ulice Jurja Žerjavića, 1956. godine izdana je i uporabna dozvola.⁴⁴ Domišljatom je tlocrtnom dispozicijom „dviju kuća“ Galić riješio problem katnosti volumena, a praćena je visinska linija peterokatnih građevina u nizu prema Svačićevu trgu nastavljena nižim, trokatnim volumenom u Žerjavićevoj ulici, čijim je oslobođenim prizemljem omogućen i kolni pristup garažama u dvorištu. Dva, otvorenom vanjskom galerijom spojena, volumena gradirana su prema važnosti čak i pri obradbama pročelja, pri čemu je manji volumen riješen u ličnoj žbuci, dok veći obiluje minuciozno isplaniranim detaljima na svim slobodnim pročeljima. Osnovu građevine, približnih tlocrtnih dimenzija od 26 x 18 metara, čini peterokatni volumen s podrumom, usporedan Svačićevu trgu, tlocrtno temeljen na peterostrukom rasteru poprečnih nosivih zidova različitih raspona. Tlocrtna dispozicija višeg volumena uključuje dvije prostrane trosobne stambene jedinice po katu sa središnjim, široko razmaknutim dvokrakim stubištem, a iz komunikacijskog se dijela pristupa i spojnom hodniku s galerijom manje zgrade u pozadini, čija tri kata uključuju po jednu manju stambenu jedinicu. Dovođenjem terasama s manjom stambenom jedinicom u središnjem dijelu, na plicem dijelu uličnoga pročelja uključuje geometrijski ornamentalni uzorak mreže izmaknutih kvadrata, zelenim fugama u sgrafito tehnici utisnutih u ožbukano pročelje. Kao kontrast plicem okvirnom dijelu ističe se središnji,

42 Nakon izradbe prijedloga rješenja o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra, ji je izradila dr. sc. Zrinke Paladino, dipl. ing. arh. iz GZZSKP-a, u srpnju 2011. godine, te na osnovi predložene dokumentacije i iznesenih činjenica, Stručno povjerenstvo za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra Ministarstva kulture na sjednici održanoj 13. rujna 2011., utvrdilo je, u smislu članka 7. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, svojstvo kulturnog dobra za predmetnu nekretninu. Sukladno članku 12. stavku 4. istog Zakona odredio se njezin opis u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

43 Katastarska čestica broj 2647, k. o. Centar odgovara z. k. č. br. 3369/1, z. k. ul. 20016, k. o. Grad Zagreb, označeno kao gradilište u Doljnjem gradu, površine 122,9 hvati ili 442 m².

44 Podaci iz Zbirke građevinske dokumentacije Državnog arhiva u Zagrebu (HR-DAZG-1122, ZGD; Trg kralja Petra Svačića 14) i iz: Laslo, A. (2011.): *Arhitektonski vodič. Zagreb 1898-2010*: 141, Zagreb; *** (1957.): *Stambena zgrada u zagrebu. Svačićev trg, Arhitektura*, 1-6 (11): 12-15, Zagreb te *** (2010.): *Kontinuitet modernosti. Fragmenti hrvatske arhitekture od modernizma do 2010*, Zagreb.

28 Istočno pročelje zgrade „Kemikalija“ na Svačićevu trgu 14 uz palaču „Slavex“ Viktora Kovačića na kućnom broju 13, 1953. godine (HR-DAZG-1122, ZGD, Trg kralja Petra Svačića 14)

East facade of the “Kemikalija” building on Svačić Square no. 14 next to Viktor Kovačić’s “Slavex” palace at no. 13, 1953 (HR-DAZG-1122, ZGD, Trg kralja Petra Svačića no. 14)

29 Istočno pročelje zgrade „Kemikalija“ na Svačićevu trgu 14, 1957. godine (preuzeto iz: *** (1957.): *Stambena zgrada u zagrebu. Svačićev trg, Arhitektura*, 1-6 (11): 14, Zagreb)

East facade of “Kemikalija” building on Svačić Square no 14, 1957 (taken from: *** (1957.): *Apartment building in Zagreb. Svačićev trg, Arhitektura*, 1-6(11): 14, Zagreb30)

izbočeni i metalnim profilima uokvireni te razdijeljeni ostakljeni dio s kontinuiranim drvenim otvorima. Dojmljivo je rešetkasto ostakljenje modificirano primijenjeno i na ostakljenom ulazu, na ulaznim vratima stanova te u ostakljenim komunikacijskim podestima u zgradi. Staklenim prizmama upuštenima u betonske podeste ostvarena je efektna igra

30 Istočno i dio sjevernog pročelja zgrade „Kemikalija“ na Svačićevom trgu 14, 2011. godine (fototeka GZZSKP)
 East and part of the north facade of the “Kemikalija” building on Svačić Square no. 14, 2011 (photo archives of GZZSKP)

probijanja svjetla kroz stropne konstrukcije, od skošenoga krovnog nadsvjetla posljednjeg kata do obilno osvijetljenoga ulaznog prostora. Promišljenim je kombiniranjem materijala u interijeru, poput hrastovih obloga, mjedenih natpisa, ostakljenih lampi i jednostavnih ogradnih profila, ostvaren izvanredni prostorni dojam. Sjajni su susjedni primjeri hrvatske višestambene arhitekture u predmetnom bloku, poput palače „Slavex” Viktora Kovačića ili zgrade Mirovinskog fonda za namještenike Mladena Kauzlarića, nastavljeni podjednako uspjelom Galićevom arhitektonskom realizacijom. Zaključujući značajni arhitektonski ansambl na njegovu najosjetljivijem dijelu, uglu, arhitekt Galić je iskazao izraziti arhitektonski senzibilitet.

Mjerama zaštite određuje se očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih elemenata konstrukcije, materijala i obrada pročelja. Nadalje se određuje očuvanje svih građevinskih otvora, betonskog i drvenog inventara krovnih terasa, drvenih, metalnih i staklenih oblikovnih elemenata interijera, te očuvanje izvornog rasporeda prostorijske u unutrašnjosti zgrade od daljnjih intervencija.

REZIMIRANJE RECENTNIH AKTIVNOSTI NA ZAŠTITI VRIJEDNIH ZAGREBAČKIH STAMBENIH GRAĐEVINA

Posljednjih je godina angažman zagrebačkog Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode na zaštiti kulturnih dobara izrazito usmjeren izradbi prijedloga za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra za najznačajnija ostvarenja iz jednog od znamenitih dijelova zagrebačke arhitektonske povijesti, razdoblja zagrebačke „moderne”. Veliki broj značajnih graditeljskih ostvarenja iz toga neupitno važnog i kontinuirano isticanog razdoblja do danas je ostao bez zaštite, odnosno izostao je postupak utvrđivanja njihovih spomeničkih svojstava. Riječ je redom o građevinama s područja zaštićene Povijesne urbane cjeline Grad Zagreb, koja je rješenjem Ministarstva kulture štćena kao kulturno dobro, koje, međutim, nisu bile i same pojedinačno zaštićene. Zaštita je kulturnih dobara kontinuiran proces, koji poštuje činjenicu nužnosti sukcesivne zaštite najznačajnijih ostvarenja, što ne podrazumijeva i da je zaštita na svim predmnijevanim dobrima već i uspostavljena. Slijedom rečenog, primjeri navedeni ovim radom samo su neki od posljednjih kojima su utvrđena svojstva pojedinačno zaštićenih kulturnih dobara, kojima se nastavlja zaštita najznačajnijih ostvarenja bogate zagrebačke graditeljske baštine, koja će se nastaviti i ubuduće. Radom su objašnjeni konzervatorski principi i sistematizacija zaštite kojom su različite stambene građevine razdijeljene u dvije skupine, obiteljske kuće ili višestambene zgrade, sukladno čemu podliježu i različitom konzervatorskom sagledavanju.

Pri vrednovanju svake povijesne graditeljske strukture, pa tako i stambene, od presudne je važnosti primijeniti ispravne valorizacijske kriterije, poput utvrđivanja vremena nastanka i ocjene izvornosti građevine. Utvrđivanje graditeljskih i arhitektonskih tipoloških obilježja, povijesne namjene i značenja, te kulturno-povijesne vrijednosti važno je kao i istraživanje cjelovitih opusa autora predmetnih ostvarenja. Utvrđivanje važnosti predmetnih građevina u autorskim opusima, kao i općenito u povijesti hrvatske arhitekture neizmerno je važno u ispravnoj valorizaciji i, naposljetku, kategorizaciji ostvarenja za koja se naposljetku utvrđuju svojstva kulturnog dobra.

Deset je građevina poznatih hrvatskih arhitekata odbačeno poradi visokoga stupnja očuvanosti njihovih kvalitetnih arhitektonsko-graditeljskih obilježja, kojima neupitno pridonose očuvanju ambijentalnosti i povijesne fizionomije središnjih zagrebačkih predjela, te su u protekle dvije godine i pojedinačno zaštićene.

Arhitekt Viktor Kovačić autor je sjajnih primjera stambene i javne arhitekture u hrvatskoj povijesti te je i ostvarenjem vile Čepulčić utjecao na ambijentalnost Jurjevske ulice, ali i na vrijednosnu kategorizaciju slike cijeloga zagrebačkog rezidencijalnog podsljemenskog područja.

Dojmljivim arhitektonskim oblikovanjima vila Hühn arhitekta Aladara Baranyaija i vila Radan Vladimira Šterka utječu na ambijentalnost ulica Tuškanac i Jabukovac te također znatno pridonose valorizaciji slike elitnoga zagrebačkog rezidencijalnog područja.

Visokokvalitetnom urbanističkom impostacijom te dojmljivim arhitektonskim oblikovanjem vila Meixner arhitekta Alfreda Albinija utječe na ambijentalnost Mallinove ulice, ali i Mlinarske ceste nad kojom se jedinstvenim izričajem slobodno uzvisila, te znatno pridonosi vrijednosnoj valorizaciji prostora u koji je smještena.

Kuća Kreneis-Horvat arhitekta Lavoslava Horvata oblikovnim pak minimalizmom utječe na ambijentalnost ulice Vijenac, te kao najmanja stambena građevina ostvarena u projektantskom i funkcionalnom maksimumu, pridonosi valorizaciji vrijedne zagrebačke podsljemenske stambene izgradnje.

Dvojna kuća Belaj arhitekta Stjepana Planića ostvarena je u suvremenom arhitektonskom slogu s obilježjima hrvatskog modernizma. Građevina ne odmiče od prepoznatljivoga zagrebačkog arhitektonskog izričaja, a skladnim i pročišćenim arhitektonskim oblikovanjem utječe na ambijentalnost Ulice Vladimira Nazora, kao i nešto sjevernija vila Pajkurić arhitekta Drage Iblera, posljednje autorovo ostvarenje obiteljske stambene namjene.

Terasama razvedeno, dojmljivo arhitektonsko ostvarenje vile Pflüger primjer je tradicionalno obilježenog hrvatskog modernizma Stjepana Planića s početka četrdesetih godina dvadesetog stoljeća koji obilježava početak ulice Gornje Prekrižje te pridonosi valorizaciji međuratne zagrebačke graditeljske prakse.

Radom su obuhvaćene i dvije višestambene zgrade, prva s početka dvadesetih godina, a druga iz sredine prošloga stoljeća. Dojmljivom urbanističkom impostacijom i arhitektonskim oblikovanjem palača Mikuličić, po izgradnji višestruko objavljivana u stručnoj periodici, utječe na ambijentalnost i vizure ulice Ribnjak, ali i pridonosi valorizaciji slike važnoga zagrebačkog donjogradskog područja uz istoimeni park.

Stambena zgrada „Kemikalija” arhitekta Drage Galića istaknuto je ostvarenje zagrebačke arhitekture pedesetih godina. Dojmljivim i funkcionalnim arhitektonskim oblikovanjem obilježenim profinjenom ornamentalnom stilizacijom zgrada se odmiče od ustaljenih ostvarenja zagrebačkog modernizma poratnih desetljeća te utječe na ambijentalnost Svačićeva trga, ali i pridonosi valorizaciji slike vrijednog zagrebačkoga donjogradskog područja.

Odabrane su građevine nakon izgradnje odreda bivale višestruko objavljivane u stručnoj periodici, a većina ih je do danas redovito izlagana na retrospektivnim izložbama moderne hrvatske arhitekture 1930-ih godina. Izraženim

oblikovnim obilježjima sve su bile značajna ostvarenja svoga vremena, bivale uzorima kasnijim gradnjama, a kontinuirano publicirane i izlagane ostale su prepoznate i visokocijenjene do danas. Galićeva zgrada „Kemikalija” kronološki čini iznimku od ostalih primjera, ali je uvrštena kao jedno od najznačajnijih ostvarenja poratnog „modernizma” te je kao takva, u jasnome kvalitativnom odmaku od ustaljenih projektantskih matrica epohe, također primjer „novih strujanja” svojega vremena.

Ovim su radom obrađeni samo primjeri recentno štice stambene arhitekture te valja naglasiti da se proces daljnje zaštite najvrjednijih ostvarenja s istog područja kontinuirano nastavlja. Uvjeti i odobrenja za obnovu i uređenje svih pojedinačno zaštićenih građevina utvrđuju se na temelju Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, na zahtjev vlasnika u postupku izdavanja propisanih odobrenja, a sukladno zaštitnim mjerama koje su utvrđene za predmetna kulturna dobra. S konzervatorskoga stajališta dopustivim prenamjenama ili rekonstrukcijama takvih građevina ne smije se znatno utjecati na njihovu izvornu, zaštićenu oblikovnost, a eventualne nekontrolirane izmjene valja nastojati povratiti u izvorna stanja.

Kvalitetnim i kontroliranim očuvanjem povijesnih slojeva gradnje te prostorno i oblikovno karakterističnih graditeljskih jedinica dokumentiramo vlastiti povijesni identitet i prepoznatljivost zagrebačkoga prostora. Samim time osiguravamo i očuvanje kvalitetnih naslijeđenih prostornih odnosa i visoke ambijentalne vrijednosti područja koja „udomljuju” tako iznimno značajne dijelove naše bogate graditeljske baštine.

LITERATURA

- Čorak, Ž. (1971.): Arhitektura, *Katalog izloabe-Kritička retrospektiva „Zemlja“*: 139-163, Zagreb
- Čorak, Ž. (1981.): *U funkciji znaka. Drago Ibler i hrvatska arhitektura između dva rata*, Zagreb
- Der Hazarijan-Vukić, A. (1995.): Arhitektura Aladara Baranyaia u Zagrebu, *Život umjetnosti*, 30 (56-57): 28-43, Zagreb
- Domany-Hardy, V. (2008.): Zaboravljene hrvatske biografije: Vera Hühn Morris. Moj prijatelj Giorgio de Chirico (I), *Vijenac*, 16 (366), Zagreb
- Domljan, Ž. (1986.): Arhitektura XX stoljeća u Hrvatskoj, *Umjetnost na tlu Jugoslavije. Arhitektura XX vijeka*, Beograd i Zagreb
- Galović, K. (2000.): Povijest hrvatske arhitekture 20. stoljeća: Viktor Kovačić (1974-1924). San o kristalnoj arhitekturi, *Vijenac*, 8 (166), Zagreb
- Galjer, J. (1997.): Aladar Baranyai: arhitektura i dizajn, *Radovi IPU*, 21: 166-181, Zagreb
- Galjer, J. (1999.): Aladar Vladimir Baranyai. Arhitektura i dizajn 1899-1936, *Katalog izložbe u Muzeju za umjetnost i obrt*, Zagreb
- Galjer, J. (2003.): Arhivska dokumentacija o Viktoru Kovačiću: prilog istraživanju, *Arhitekt Viktor Kovačić. Život i djelo*: 339-341, Zagreb
- Haničar, I. (2003.): Popis projekata, *Katalog izložbe Stjepan Planić 1900.-1980. Iz arhiva arhitekta u Glijptoteci HAZU*: 88-144, Zagreb
- Ilitch, Lj. (1933.): *L'Architecture en Yougoslavie, L'Architecture d'aujourd'hui*, 3 (6): 55, Boulogne sur Seine
- Ivančević, R. (1996.): Stjepan Planić i avangarda moderne arhitekture, *Predgovor knjige Problemi savremene arhitekture*: 7-53, Zagreb
- Körbler, I. (2001.): Četvorica u prostoru. U povodu stogodišnjice rođenja arhitekata Lavoslava Horvata, Jurja Neidhardta, Egona Steinmanna i Zvonimira Kavurića, *Vijenac*, 9 (193-195): 27, Zagreb
- Laslo, A. (1983. – 1984.): Arhitektonski vodič. Individualno stanovanje u Zagrebu od 1900. do 1940. godine, *Arhitektura*, 36-37 (186-188): 120-131, Zagreb
- Laslo, A. (1987.): Zagrebačka arhitektura 30-ih. Vodič, *Arhitektura*, 40 (1-4/200-203): 97-112, Zagreb
- Laslo, A. (2011.): *Arhitektonski vodič. Zagreb 1898.-2010.*: 141, 157, 163, Zagreb
- Mikić, V. (2003.): Svojstva arhitektonskog detalja u djelima Viktora Kovačića, *Arhitekt Viktor Kovačić. Život i djelo*: 303, Zagreb
- Mutnjaković, A. (1971.): Arhitektura-Katalog, *Katalog izložbe-Kritička retrospektiva „Zemlja“*: 165-180, Zagreb
- Odak, T. (2006.): *Hrvatska arhitektura dvadesetog stoljeća: neostvoreni projekti*: 238, Zagreb
- Planić, S. (1936.): Dva pisma o stanovanju, *Priručnik kućevlasnika*: 3-34, Zagreb
- Planić, S. (1939.): 50 godina arhitekture u Hrvatskoj, *Književnik*, 12 (2): 63, Zagreb
- Potočnjak, V. (1939.): Arhitektura u Hrvatskoj 1888-1938, *Građevinski vjesnik*, 8 (4-5): 49-79, Zagreb
- Premrerl, T. (1976.): Hrvatska moderna arhitektura između dva rata, *Arhitektura*, 30 (156-157): 12-41, Zagreb
- Premrerl, T. (1977.): Zagrebačka moderna arhitektura između dva rata, *Katalog izložbe u Muzeju grada Zagreba*, Zagreb
- Premrerl, T. (1983.), Iskustva naše moderne. Mogućnost slobodnog ostvarivanja modernih arhitektonskih načela. Individualna stambena izgradnja između dva rata, *Čovjek i prostor*, 30 (4/361): 27-30, Zagreb
- Premrerl, T. (1989.1.): In memoriam. Lavoslav Horvat 1901-1989, *Čovjek i prostor*, 36 (11-12/440-441): 4, Zagreb
- Premrerl, T. (1989.2.): *Hrvatska moderna arhitektura između dva rata. Nova tradicija*: 275, 277, 317, 319, 323, 328, Zagreb

- Premerl, T. (1995.): Lavoslav Horvat, *Enciklopedija hrvatske umjetnosti*: 339, Zagreb
- Premerl, T. (1996.): Lavoslav Horvat, *Hrvatski leksikon*: 449, Zagreb
- Premerl, T. (2002.): Lavoslav Horvat, *Hrvatski bibliografski leksikon*: 646-647, Zagreb
- Radović Mahečić, D. (2003.), Treba znati... o arhitektu Stjepanu Planiću, *Katalog izložbe Stjepan Planić 1900.-1980. Iz arhiva arhitekta u Glijptoteci HAZU*: 29-54, Zagreb
- Radović Mahečić, D. (2007.): *Moderna arhitektura u Hrvatskoj 1930-ih*: 177-180, 185-188, Zagreb
- Reberski, I. (1971.): Dokumentacija. Kronologija. Bibliografija. Biografije, *Katalog izložbe-Kritička retrospektiva „Zemlja“*: 187-223, Zagreb
- Šegvić, N. (1950.): Stvaralačke komponente arhitekture FNRJ, *Arhitektura*, 4 (5-6): 5-40, Zagreb
- Šterk, V. (1933.): Vila Radan u Zagrebu, *Arhitektura*, 3 (2): 33-34, Ljubljana
- Uchytíl, A., Štulhofer, A., (2007.): Arhitekt Alfred Albini. *Acta Architectonica. Atlas arhitekture-Arhiv arhitekta* 5, Zagreb
- Uchytíl, A., Barišić Marenčić, Z., Kahrović, E. (2009.): *Leksikon arhitekata atlasa hrvatske arhitekture XX. stoljeća*, Zagreb
- Vrkljan, Z. (1995.), *Sjećanja*, Zagreb
- *** (1938.), Pola vijeka hrvatske umjetnosti, *Katalog izložbe*, Zagreb
- *** (1957.): Stambena zgrada u zagrebu. Svačićev trg, *Arhitektura*, 1-6 (11): 12-15, Zagreb
- *** (1967.): Juraj Denzler, *Katalog izložbe arhitektonskih ostvarenja i projekata prof. Jurja Denzlera u Kabinetu grafičke Jugoslavenske akademije u Zagrebu*, Zagreb
- *** (1986.): Lavoslav Horvat, *Arhitektura*, 39 (196-9): 284, Zagreb
- *** (1991.): Lavoslav Horvat, *Rad HAZU: Arhitekti članovi Jugoslavenske akademije*: 68-73, Zagreb
- *** (2010.): *Kontinuitet modernosti. Fragmenti hrvatske arhitekture od modernizma do 2010.*, Zagreb

Summary

LAST EXAMPLES OF INDIVIDUALLY PROTECTED RESIDENTIAL ARCHITECTURE IN ZAGREB SIGNIFICANT EXAMPLES OF NEW TWENTY CENTURY TRENDS

Through the continual engagement in the evaluation, categorization and protection of built heritage in Zagreb, the City Institute for the Protection of Cultural and Natural Monuments in Zagreb exerts efforts to persevere in the protection of the most valuable architectural achievements from all historical periods.

This paper includes all examples of residential architecture built heritage in Zagreb recently individually protected on the basis of decision on the establishment of cultural property attributes. Individual examples of Zagreb family houses are enumerated as well as a number of apartment buildings that have been, due to their indisputable value, included on the List of protected cultural goods and inscribed in the Register of Cultural Goods of the Republic of Croatia. In addition, an overview of the proposed solutions regarding the determination of the property of a cultural good has been drawn up for ten apartment buildings in the City Institute for the Protection and Cultural and Natural Monuments which were subsequently confirmed by the Expert Council of the Ministry of Culture for Establishing properties of cultural goods.

Through scientific elaboration, with detailed chronological histories and descriptions of the cultural goods concerned, their high value

categorization and inclusion among the most significant residential buildings in the Zagreb area are expounded. Owing to their characteristics and quality the buildings in question one after the other represented novelties and change at the time of their construction and introduced in Croatian architecture the characteristic of a new era, while with their harmony and quality of execution provided for their survival to this day. In preparing the evaluation, re-evaluation and categorization of the Zagreb residential architecture, the mentioned examples were identified as requiring protection since they represent a confirmation of the continuity of the existence of the quality of the Zagreb building practice in the course of the first half and mid-20th century.

In addition, conservation guidelines have been clarified as well as the systematization of protection to which residential buildings are subjected to, according to their "architecture" including a variety of conservation considerations and, along those lines, the establishment of protection measures. These activities of the City Institute for the Protection of Cultural and Natural Monuments in Zagreb represent a continuous engagement in the protection of the most prominent examples of historically important architectural periods of the Zagreb cultural heritage.

